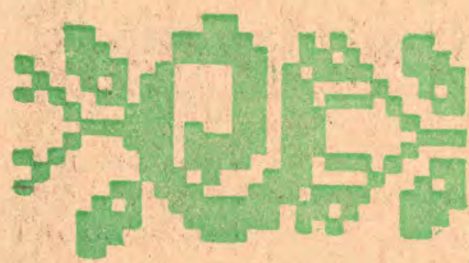
„NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr.

Ніва

№ 17 (61) БЕЛАСТОК, 28 КРАСАВІКА 1957 г. ГОД II

Сплачвайма доўг

У гэтым годзе, 25 чэрвеня, мінае 75 год з дня нараджэння выдатнейшага паэта нашага часу, вялікага сына беларускага народа — Янкі Купалы.

Трудна сабе ўявіць беларускі народ без Янкі Купалы, як і Янку Купалу без беларускага народа, які даваў паэту натхненне і якому аддаў наш пясняр усё сваё жыццё.

Аднак Янка Купала — паэт не толькі беларусаў, хоць і творчасць яго прасякнута беларускасцю як у ніводнага паэта, ён атрымаў правы грамадзянства ўсяго працоўнага люду, усіх свабодалюбівых народаў, бо Янка Купала — пясняр працоўнага народа і свабоды.

Гэта варта падкрэсліць не толькі з увагі на надыходзячае святкаванне Міжнароднага дня працы — 1-га Мая, гэта трэба мець на ўвазе, калі гаворым аб Янку Купалу, незалежна, у беларускім ці польскім асяроддзі.

75-тую гадавіну нараджэння Янкі Купалы мы павінны адзначыць асаблівай цяплынёй і гордасцю. Роднае слова, якога ён быў непаўторным майстрам і права беларусаў «людзьмі звацца», якога быў ствральнікам, знайшлі сваё месца ў нашым жыцці.

Цяпер усё залежыць ад нас — як мы патрапім цаніць роднае слова і карыстаць з права на развіццё роднай культуры.

Няхай доказам нашай любві да роднай культуры і сплачаннем даўгу Таму, хто да яе пратоптваў першыя сцежкі, будуць «Купалаўскія дні», да святкавання якіх заклікаем усіх беларусаў у Польшчы, а асабліва моладзь.

Няхай кожны аддзел БГ-КТ, кожны гурток, кожная школа падумаюць як правесці свае «Купалаўскія дні».

Думаем, што неабавязкова трэба трымацца юбілейнага дня, а праводзіць мерапрыемствы паводле мясцовых, найбольш адпаведных для данага асяроддзя, тэрмінаў, Барта, каб «Купалаўскія дні» знайшлі месца ў падрыхтоўцы да Маскоўскага фестывалю.

Важна адно, каб у кожным асяроддзі быў свой «Купалаўскі дзень». Важна кожная добрая ініцыятыва.

З свайго боку, заўсёды служым парадай. Парады, мастацкі матэрыял як і цэнныя пачынанні з мест, будзем змяшчаць у «Ніве».

Ужо ў гэтым нумары пачынаем друкаваць повесць аб дзяцінстве Янкі Купалы, якая сваім жывым зместам, мы ўпэўнены, усхвалюе нашых чытачоў.

Спадзяемся, што наш заклік знойдзе шырокі водгук сярод беларускага насельніцтва ў Польшчы, а таксама і сярод палякаў.

Не трацьма часу, выступайма з прапанoвамі, сплачваймa доўг Янку Купалу!

Віншуем нашых чытачоў з надыходзячым 1 МАЯ

Вясна.

МАКСІМ ТАНК

Дума пра Веру Харужую

Ці ў бары, ля смалістых карэнняў,
Ці мо' там, дзе жыты ўскаласілі,
Пад якім курганом безыменным
Ты, Харужая Вера, спачыла?
Дума-песня ўсё ходзіць па краю,
Ходзіць, кліча цябе і шукае,
Бо не можа ні песня, ні сэрца
Сумным весткам паверыць аб смерці.

Зноў тваё ўсё жыццё баявое
Устае перад намі сягоння:
Вось ідзеш ты асенняй парою
Па шляхах Беларусі Заходняй,
Каб узняць сцяг чырвоны паўстання,
Каб павесці народ на змаганне
Супраць жудаснай панскай няволі,
За свабоду, за лепшую долю.

Колькі раз пад агнём ты стаяла!
Толькі перад тваёю адвагай
Немінучая смерць адступала
З дэфензыўскаю чорнай ватагай.
Не зламалі цябе казематы
І Лукішак сцюдзёныя краты.
У панурым у пекле астрожным
Засталася ты непераможнай.

Год за годам міналі. На волю
Сэрца рвацца не пераставала,
Да сяброў баявых, што ў падполлі
Ні на міг барацьбы не спынялі.
І хоць кашаль сухотны, няспынны
Не даваў адпачыць ні хвілі ны,
У поўночнай напружанай цішы
Ты лісты палымяныя пішаш.

Пішаш ты словы, поўныя веры,
У надыходзячую перамогу,
І здаецца, што ў камеры шэрай
Ад іх тлее каменне астрогаў...
Помніш ты, як у дзень вераснёвы
Векавыя апалі аковы,
І як сонца з Усходу ўставала,
І як волю краіна вітала?!

А калі вораг люты парушыў
Нашы межы і мірную працу,
Ты, паходны шынель апрануўшы,
Зноў пайшла за радзіму змагацца.
Помняць постаць тваю, партызанка,
Па-над Сожам світальныя ранкі,
І сябры, што парою прадвеснай
Пра цябе пяюць думы і песні.

ШТОТЫДНЁВІК БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

З падарожжа дружбы

У сувязі з пабыўкай у Маскве польскай урадавай дэлегацыі, якая вярталася з падарожжа да сямі краін Азіі, 19 красавіка ў польскім пасольстве ў Маскве адбылося прыняццё.

У сваёй прамове падчас прыняцця прэм'ер Юзэф Цыранкевіч падкрэсліў выключную важнасць гэтага падарожжа; ад імя ўсёй дэлегацыі выказаў радасць, што справы Польшчы, справы сацыялістычнага будаўніцтва ў Польшчы, знайшлі сваё поўнае зразуменне з боку Кітайскай Народнай Рэспублікі. Падарожжа па краінах Азіі адыграла вялікую ролю ў справе далейшага ўмацавання і паглыблення дружалюбных суадносін паміж гэтымі краінамі.

Вяртаючыся да польска - совецкіх суадносін Ю. Цыранкевіч сказаў, што польска - совецкі пакт дружбы вытрымаў жыццёвае выпрабаванне і цалкам адпавядаў і адпавядае як і польскай так і совецкай рацыі ста...

Ад імя Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай Партыі Совецкага Саюза і Совецкага Урада прывітаў дэлегацыю Н. С. Хрушчоў.

Хрушчоў успомніў, між іншым, што ў суадносінах паміж Польшчай і СССР былі пэўныя шарупкаватасці. Ворагі комунізма хацелі выкарыстаць гэта ў сваіх мэтах, перашкодзіць гэтым суадносінам. Суадносіны паміж СССР і іншымі соцыялістычнымі краінамі абгрунтаваны на ўзаемапомачы і супрацоўніцтве, на чым, менавіта, і павінна абгрунтоўвацца соцыялістычная роўнапраўнасць. «Граніца на Одры і Нысе, — гэта граніца міру, гэта ваша і наша граніца. Калі хтось парушыць вашу граніцу, будзе гэта пагражаць не толькі вам, але і бяспецы СССР.» — сказаў Н. С. Хрушчоў.

Ноты совецкага урада да заходніх дзяржаў

19 красавіка г. г. паслу Англіі, Францыі і шаржэ дафейс ЗША у Маскве, міністр замежных спраў СССР А. Грамыка ўручыў ноты совецкага урада ў справе сітуацыі на Блізкім Усходзе.

Урад СССР звяртаецца да трох вялікіх дзяржаў: ЗША, Англіі і Францыі, каб выступілі супроць ужывання насілля ў вырашанні неўрэгуляваных праблемаў Блізкага і Сярэдняга Усходу, што пярэчаць законам Арганізацыі Аб'еднаных Нацый.

У ноце ураду Злучаных Штатаў Амерыкі сцвярджаецца, што галоўнай перашкодай мірнага ўрэгулявання канфліктаў на Блізкім і Сярэднім Усходзе з'яўляецца ўмяшанне іншых дзяржаў.

У ноце ураду Англіі сцвярджаецца, што ўзмацненне актыўнасці ЗША у Багдадскім пакце і ўтварэнне на Блізкім і Сярэднім Усходзе вайсковых баз не мае нічога супольнага з інтарэсамі ўтрымання міру.

У ноце ураду Францыі ўказваецца, што насуперак адпаведным пастановам ААН, Ізраіль адкрыта пагражае агрэсіяй супроць Егіпта, калі не будуць здаволены яго патрабаванні. Ізраіль адкрыта разлічвае на падтрымку пэўных колаў заходніх дзяржаў.

Совецкі урад выказаў поўную гатоўнасць дакладнага разгледжання заўваг, якія палічаць патрэбным зрабіць урады ЗША, Францыі і Вялікабрытаніі ў сувязі з гэтай нотай.

87 гадавіна з дня нараджэння Леніна

З выпадку 87 гадавіны з дня нараджэння У. І. Ульянава — Леніна ў Вялікім Тэатры ў Маскве адбылося ўрачыстае пасяджэнне ў якім прынялі ўдзел прадстаўнікі партыйных, совецкіх і грамадскіх арганізацыяў.

З дакладам прысвечаным 87 гадавіне з дня нараджэння Леніна выступіла сакратар ЦК КПСС Ю. Фурцэва.

21 красавіка ў падмаскоўскай вёсцы Кашына адбылося ўрачыстае адкрыццё помніка Леніну, у час якога меў прамову Н. С. Хрушчоў.

У Іярданіі напружаная сітуацыя

Паводле паведамленняў замежнага друку ў Іярданіі зноў узнікла напружаная сітуацыя. Шэф штаба іярданскай арміі ген. Гіары падаўся ў адстаўку. Пры гэтым заявіў ён, што яго рэзігнацыя з'яўляецца «вынікам змовы замежных імперыялістычных колаў і рэакцыйных элементаў унутры краіны». Урад назначыў на пасаду шэфа штаба, генерала Маджалі На ўсе важнейшыя пасады назначана афіцэраў верных каралю. У аўторак урад прэм'ера Калід'ага таксама падаўся ў адстаўку.

Тры найвялікшыя палітычныя групоўкі Іярданіі адбываюць канферэнцыю прысвечаную сучаснай палітычнай сітуацыі. Трэба спадзявацца, што звернуцца яны да караля Гусейна з патрабаваннем выдаліць з краіны некаторых замежных афіцэраў і пазбавіць улады пэўных каралеўскіх дараднікаў. Паводле лонданскага радыё, без падтрымкі з боку гэтых груповак не ўтрымаецца ніякі урад.

Як паведамляюць заходнія агенцтвы друку, у Аммане праведзена арышты афіцэраў, якія падтрымліваюць былога камандуючага іярданскай арміі Алі Абу Нувара. Цяпер знаходзіцца ён у Домаску. Таксама эміграваў у Сірыю шэф разведкі іярданскай арміі, палкоўнік Эль Мусі, які мае дакументы сведчачыя аб сувязях дворскіх колаў з іншаземнымі дыпламатамі ў Аммане.

ЗАКЛІК 18-ці вучоных

18-ць заходненямецкіх вучоных апавясціла заклік у справе атамных узбраенняў У сваім закліку вучоныя, сярод якіх мы бачым прозвішчы фізікаў узнагароджаных міжнароднай узнагародай Нобля, як Макс Барн, Отто Гагн і другіх, звяртаюць увагу заходненямецкага ўрада і заходненямецкага грамадства на велізарную небяспеку, якую ствараюць планы ўзбраення заходненямецкай арміі ў атамную зброю.

Звяртаючыся да ўсяго нямецкага грамадства вучоныя ўказваюць, што ў сучасны момант Заходняя Нямеччына лепш чым нейкая іншая дзяржава можа дапамагчы ў справе захавання міру і прадухілення пагрозы атамнай вайны. Трэба ёй толькі адкінуць планы ўзбраення сваёй арміі ў атамную зброю і выступіць з прапановай разбраення Каб даць прыклад адказнасці за лёсы сваёй краіны вучоныя заявілі, што ніхто з іх не будзе садзейнічаць прадукцыі і правядзенню доследаў з атамнай і валароднай зброяй.

Такім чынам, зварот 18-ці вучоных быў адказам на нядаўнае выступленне канцлера Адэнаўэра ў увязі з планамі ўзбраення заходненямецкай арміі ў атамную зброю.

Вобраз такой будучыні непакоіць не толькі людзей усіх краін Еўропы, але і грамадзян самай ФГР

За пасляваенныя гады, калі капітала - укладанні на армію былі невялікія хутка адбудавалася заходненямецкая эканоміка, падняўся ўзровень дабрабыту людзей

Упамянутыя планы ўзбраення, — гэта, акрамя небяспекі, узрост падаткаў і зніжэнне дабрабыту, а гэтага радавы грамадзянін не хоча Такім чынам, зварот 18 вучоных трапіў на добрую глебу Лётам маланкі дайшоў да ведама ўсяго насельніцтва У Заходняй Германіі забурліла.

Узброеная ў самую страшэнную зброю і кіраваная былымі гітлераўскімі генераламі, Бундэсвера мае заняць першае месца сярод войскаў НАТО.

Словы з заявы 18-ці вучоных абмяркоўваюць цяпер мільёны немцаў, шырацца пратэсты супроць палітыкі Адэнаўэра У кіруючых колах урада наступіла замяшанне Адэнаўэр стараецца запалохаць вучоных і на апошняй прэс-канферэнцыі раіў вучоным, каб лепш заняліся сваімі справамі, чым умешвацца ў палітыку Вялікая папулярнасць заклiку 18-ці вучоных станецца тым больш яркая, калі мы сабе ўявім, што Заходняя Германія ёсць напярэдадні выбараў у Бундэстаг, якія адбудуцца летам гэтага года У сучасны момант перадвыбарчая барацьба ўзмацняецца. Дзве галоўныя партыі: адэнаўэрская, хрысціянска - дэмакратычная партыя і соцыял-дэмакратычная партыя Германіі, намагаюцца ўсімі сіламі перацягнуць на свой бок выбаршчыкаў.

Зварот 18-ці вучоных і зыкліканы ім рознагалоссі паміж урадам і грамадствам могуць мець вялікае значэнне ў перадвыбарчай барацьбе ў тым сэнсе, што дапаможа адхіліць мноства выбаршчыкаў ад Адэнаўэра і прыхіліць іх да соцыял-дэмакратаў Відаць, соцыял-дэмакратычная партыя Германіі, якая выступае супроць узбраенняў выкарыстае гэты выгодны момант «Аб гэтым сведчыць хаця і той факт, што нядаўна на агульным сходзе ў Віпеен адзін з кіраўнікоў соцыял-дэмакратаў абяцаў адхіліць закон б абавязку вайсковай службы ў ФГР, калі соцыял-дэмакраты возьмуць верх у будучых выбарах.

Як будзе далей, — гэта цяжка прадбачыць. Вядома толькі, што зварот 18-ці вучоных выклікаў велізарныя водгукі не толькі ў Германіі, але і ва ўсім свеце.

Трэба спадзявацца, што ўслед за імі пойдзе многа іншых вучоных усяго свету.

М. Н.

С. КЭМРАД

ВЕРА ХАРУЖАЯ

Бываюць учынкі смелыя, гераічныя, якія азараюць цудоўна-прыгожым святлом не толькі людзей, што ўтварылі іх, але і цэлае пакаленне, увесь народ. Гэта — магутныя ўспышкі, якія падобна да вялікіх і грозных з'яў прыроды, дасягаюць часам сілы нябачанай, здзіўляючай свет.

А бывае і так, што ўсё жыццё чалавека ўяўляе сабой доўгі рад подзвігаў, часам — на першы пагляд — не вельмі яркіх, нават непрыкметных, якія застаюцца ў цені але ўзятыя разам складаюць гіганцкі касцёр. Полымя такога кастра палыхае роўна і моцна гадамі і дзесяцігоддзямі; пакуль зусім не патухне гэтае жыццё, гэта няспыннае гарэнне, якое падтрымлівае яго.

Калі думаеш пра жыццё і слаўны рэволюцыйны шлях Веры Харужай, на памяць прыходзіць іменна такі касцёр.

У лютым 1924 года Веру Харужую выбіраюць сакратаром Цэнтральнага Камітэта комсамола Заходняй Беларусі. З галавой аддаецца яна новай рабоце. Яе невысокую постаць з светлымі кучаравымі валасамі, з вялікімі блакітнымі вачыма, якія праменяцца энергіяй і жыццём, з высокім крутым ілбом, можна ўбачыць у Беластоку і Гродна, Брэсце і Баранавічах, іншых гарадах і мястэчках панскай Польшчы. Яе нястрымны, вясёлы смех і поўныя рэволюцыйнага агню і запалу прамовы можна пачуць на нелегальных сходах і сходках у шмат якіх заходнебеларускіх вёсках і сёлах. За ёю сочаць.

Урад панскай Польшчы, напалоханы вялікім размахам барацьбы заходнебеларускіх працоўных за сваё вызваленне, абрушвае на іх удар за ударам. Арышты ідуць за арыштамі, разгром за разгромам. Але Вера не сумуе. «Справы нашы ідуць добра, — піша яна. — Працаваць з кожным днём цяжэй, але цяжкія акалічнасці яшчэ больш загартоўваюць нас, вучаць. Настрой у нас выдатны. Энергіі, жадання працаваць і бадзёрасці — хоць адбаўляй! Перад намі столькі прыгожых, усю душу напаўняючых прыкладаў!».

Веру арыштавалі ў той дзень, калі ёй споўнілася 22 гады *Пішу вам цяпер з турмы: не сумуйце. Нічога асаблівага ў гэтым няма* — суцяшае яна сваякоў — *Я здарова, маральна адчуваю сябе выдатна. Нічога, убачымся яшчэ, хоць быць можа і не так хутка...».*

Нельга без глыбокага хвалявання чытаць пісьмо Веры да маці, напісанае з турмы праз некалькі год зняволення:

«Мамачка, мая дарагая, любімая, родная! Вася, кажа, што і цяпер калі ты пішаш мне, ты шмат плачаш. Не трэба гэтага, мая родная...

Мамачка, ты хочаш майго шчасця, дык чаго-ж ты плачаш, калі я шчаслівa? Так, мача, я не хлушу, а шчыра кажу табе тое, што глыбока адчуваю. Я шчаслівая, такая шчаслівая, якіх ёсць, мабыць, мала Хіба гэта не найвышэйшае шчасце, якое толькі можа быць: жыць і змагацца, змагацца з бязмежнай верай ў перамогу, аддаваць любімай рабоце і барацьбе ўсе сілы, усю душу...

Ды хіба гэта ўсё, што я маю? Вось, бачыш, мамачка, — гэта не пустыя словы, знойдзецца шмат людзей, якія пазайздросцяць мне.

Але, мабыць перад табой увесь час мільгае страшнае слова «турма». Яно і выклікае ў цябе слёзы. Дык ведай, што турма мне зусім не страшная, яна толькі часткова абмежавала, але зусім не адбіла ў мяне майго шчасця, бо я і тут, у турме, не перастала быць тым, чым была. Думаючы пра турму, вы, мабыць, уяўляеце сабе голад, і холад, і здзекі... Усё гэта ёсць, але з голаду нам не даюць памерці таварышы Мы-ж пакінулі на свабодзе тысячы дарагіх прыяцеляў, якія заўсёды памятаюць пра нас. У турме ў нас «комуна». Дзелімся кожным кавалкам. Здзекаў не мала, але мы не згінаем шыі, не даем на нас ездзіць. У нас заўсёды бадзёры дух, шмат песень (хоць за гэта і караюць) і смеху. Праўда, часам і смуткуем, але гэта толькі воблачкі на ясным небе.

Дык не плач-жа, мая родная, бо няма чаго плакаць, бо твае слёзы болем адзываюцца ў маім сэрцы...».

У турму прыводзяць усё новых і новых арыштаваных. *«Хацела табе сёння так многа напісаць,* — дзеліцца Вера з сястрой, — *але цяпер не магу, вельмі хвалююся.*

Сёння ў нашу турму прывялі пяць новых дзяўчат Усе ў сінякax, з выкручанымі нагамі і рукамі, з дзіка блукаючымі вачыма...

Уласна кажучы, да гэтага даўно пара ўжо прывыкнуць — бо ў іншым выглядзе да нас у турму нікога не прыводзяць, але ўсё-такі кожны раз гэта моцна дзейнічае Але нічога, нас яны гэтым не пераможуць, не спалохаюць...».

...Ляцяць дні і месяцы, ужо хутка тры гады, як Вера ў турме, але ўсё таксама-ж радуецца яна жыццём і нічога не можа заглушыць або зменшыць гэтую радасць.

«Калі-б я хацела вызначыць сваё жыццё, — піша Вера на трэцім годзе зняволення, — я сказала-б, што ўсё яно — гэта яркі сонечны веснавы дзень, і я не схлусіла-б — гэта сапраўды так. Неяк нядаўна я думала пра сваё жыццё, успамінала ўсё, усё і знайшла толькі адну сумную падзею, адзін жахлівы дзень — гэта смерць Леніна Вось гэта і толькі гэта сапраўды было самым вялікім горам, якое я перажыла...».

У турме Вера стараецца скарыстаць кожную свабодную хвіліну для вучобы, для самаадукацыі. Яна шмат чытае. Дні яе запоўнены цалкам, не хапае часу. «Проста ўздыхнуць няма калі», — скардзіцца яна сваім карэспандэнтам. У першыя ж восем месяцаў яна прачытвае каля 50 вялікіх сур'ёзных кніг. «Чытаю з нястомнай прагнасцю», — піша яна. Яна распрацоўвае цэлы план заняткаў у турме, куды ўваходзяць і палітычная эканомія, і філасофія, і гісторыя, і літаратура. Асабліва шмат увагі аддае яна свайму любімаму прадмету — літаратуры.

З нецярплівасцю чакала Вера суда над сабой і сваімі прыяцелямі па зняволенню. Яна загадзя рыхтавалася да яго. *«Мы прыдзем не пакорлівымі авечкамі,* — горда пісала яна, паведамляючы сваякам аб працэсе, які меўся адбыцца, — *не толькі не будзем прасіць аб літасці, але горда і смела заявім, што нас не спалохалі ні катаванні, ні дэфензіва, ні гады ў турме; не спалохае і прыгавор; што мы заўсёды будзем верны нашай барацьбе, што мы верым у перамогу...».* Яна ніколі не сумнявалася, што будзе прыгаворана да шматгадовага турэмнага зняволення. «У мяне няма двух перспектыў — турма або свабода! — усклікае яна. — Вядома турма і не два-тры гады...». Прыгавор. «Але што мне іх прыгавор! Якую сілу ён мае над намі, калі ўсё бліжэй той дзень, калі мы вынесем над імі свой прыгавор, больш суровы, чым турэмнае зняволенне...».

(Працяг на стар. 3).

Заслаўе—старажытны Ізяслаўль

На поўночным захадзе ад Мінска, у 27 кіламетрах ад яго, знаходзіцца гарадскі пасёлак, у сучасны момант раённы цэнтр Мінскай вобласці — Заслаўе. Гэта адзін з старажытнейшых гарадоў Беларусі, гісторыя якога сягае ў далёкую мінуўшчыну і звязана з імем князя Ізяслава, сына Уладзіміра і Рагнеды. Як памятка аб тых часінах тут захаваліся назвы рэчак Княгіня і Чарніца, якія працякаюць непадалёку Заслаўя, ды таксама балота Рагнеды (відаць калішняе возера).

Дзед Ізяслава вялікі князь Святаслаў усё сваё жыццё правёў у бітвах і паходах. І калі ў 972 годзе ён разам з сваім войскам вяртаўся з паходу ў Баўгарыю, на яго ля дняпроўскіх парогаў напалі орды печанежскага хана Куры і ў бітве з імі Святаслаў загінуў.

Пасля смерці Святаслава праз пяць гадоў — у 977 годзе пачалася барацьба паміж ягонымі сынамі Яраполкам і Алегам за ўладанне, падчас якой Алег быў забіты і такім чынам перамога дасталася Яраполку. Трэці сын Святаслава — 18-гадовы Уладзімір не прымаў удзелу ў барацьбе, але пачуўшы аб расправе Яраполка з братам, пакінуў Ноўгарад і разам з «вуем» (дзядзькам) сваім Дабрынем уцёк на чужыну — у Скандынавію. Яраполк-жа «посаднікі свої посалі в Новгороде і бей володея един в Русі».

Але праз два гады, у 979 годзе Уладзімір з атрадамі наймітаў—варагаў вярнуўся ў Ноўгарад і выгнаўшы пасаднікаў Яраполка і аб'еднаўшы пад сваёй уладай поўнач Русі, пачаў рыхтавацца да паходу на Кіеў.

Падрыхтоўваючыся да вайны паміж сабой абодва браты — і Яраполк і Уладзімір шукалі саюзнікаў. Яны ўсяляк імкнуліся перацягнуць кожны на свой бок князя Развалода, які кіраваў у той час моцнай Полацкай дзяржавай, і дамагаліся згоды на шлюб з ягонай дачкой Рагнедай. Развалод дазволіў Рагнедзе зрабіць выбар самой. Рагнеда дала згоду выйсці замуж за Яраполка і адмовіла Уладзіміру, спаслаўшыся на тое, што ён быў сынам Святаслава ад ключніцы Малушы. «Не хачу разуць рабыніча, хачу Яраполка» — заявіла пры гэтым гордая князёўна.

Даведаўшыся аб гэтым, Уладзімір сабраў войска з славян, варагаў, чудзі і крывічоў і з ім рушыў вайной на Полацк. У той час, калі Рагнеда рыхтавалася стаць жонкай Яраполка, войска Уладзіміра разбіла войска палачан, сам Развалод і два ягоныя сыны былі забіты. Рагнеду Уладзімір узяў сабе ў жонкі.

Падпарадкаваўшы Полацк і разбурыўшы яго, Уладзімір пайшоў на Кіеў. Яраполк з сваім ваяводам Блудам і дружынай выйшаў з Кіева і засеў у ўмацаваным горадзе Родні. Блуд угаварыў Яраполка ісці да Уладзіміра на перагаворы, а сам, здрадзіўшы яму, паведаміў апошняга *«яко сбыться мысль твоя, яко пріведу к тебе Ярополка і прістрой убіті і»*. На перагаворах Яраполк быў забіты і Уладзімір стаў адзіным князем Русі, яе «самовластцем».

Пасля таго, як Уладзімір у 988 годзе прыняў хрысціянства, ён ажаніўся з візантыйскай прынцэсай Ганнай, адмовіўшыся ад усіх сваіх ранейшых жонак, у тым ліку і ад Рагнеды.

Рагнеда вымушана была пасяліцца ў сяле Прадславіне, непадалёку Кіева. Паданне расказвае аб тым, што аднойчы Уладзімір наведаў яе і застаўся начаваць там. У Рагнеды ўзнікла думка адпомсціць яму за ўсе крыўды, зробленыя ёй, і калі Уладзімір заснуў, яна ўзял яго меч. Яшчэ момант і блiскучы цяжкі меч гатоў быў апусціцца на галаву Уладзіміра, але ён нечакана прачнуўся і схапіў Рагнеду за руку.

Назаўтра Уладзімір вырашыў уласнаручна пакараць яе смерцю і загадаў апрануцца Рагнедзе ў лепшыя, святочныя ўбранні. Але ў гэтым сваім намеры Уладзімір сустрэў перашкоду. Гэтай перашкодай з'явіўся ягоны сын — малы Ізяслаў, які смела заступіўся за матку. Бацьку смеласць сына вельмі спадабалася і ўсцешыла і прымусіла адмовіцца ад свайго намеру.

Праз некаторы час у крывіцкай зямлі па загаду Уладзіміра быў пабудаваны для Рагнеды і Ізяслава горад, які назвалі Ізяслаўлем — у гонар Ізяслава. Тут Рагнедай было прынята хрысціянства і заснаваны кляштар, які з'явіўся цэнтрам распаўсюджання хрысціянства на Беларусі. У гэты кляштар Рагнеда паступіла манахіняй пад імем Анастасіі.

Памёрла Рагнеда ў 999 годзе. І хоць прайшло з таго часу каля дзесяці стагоддзяў, яшчэ і цяпер некаторыя людзі — жыхары Заслаўя і навакольных вёсак памятаюць месца, дзе нібыта была магіла яе — поўднёвей мястэчка, ля дарогі на Мінск.

АЛЕСЬ ТРАЯНОУСКІ

Апрацоўка ваз на шклозаводзе «Нёман», (Гродзенская вобласць).

Лепшы турыст, чым лысыя паляны

«Людзям каторыя ў Мезапатаміі, Грэцыі, у Малой Азіі ці другіх краінах вырубвалі лясы, каб такім чынам здабыць ворную зямлю і не снілася, што яны гэтым палажылі пачатак сённяшняму спусташэнню спамянутых краін, пазбавіўшы іх разам з лясамі цэнтраў збірання і ўтрымлівання вільгаці».
(Ф. Энгельс «Дыялектыка прыроды»).

На абшары каля 800 гектараў Белавежскай паляны пражывае 3 тысячы жыхароў. У сярэднім на сям'ю прыпадае 2 гектары зямлі разам з пасбішчамі. Калі дадаць, што гэтыя 2 га раскіданы ў трыццаці кавалках аддаленых адзін ад аднаго, у некаторых выпадках, па некалькі кіламетраў — то ясна, што зямля мала выдайная і мала карысная. Адсюль зразумела, што асноўнай крыніцай утрымання белавежан з'яўляецца праца ў лесе.

Матэрыяльныя ўмовы жыцця белавежан сцісла звязаны з колькасцю вырубываннага лесу. Але ці надоўга вырубванне лесу можа быць крыніцай утрымання для белавежан і крыніцай дэвізаў для краіны.

На тэрыторыі пушчы знаходзіцца прыблізна каля 10 млн. кубічных метраў дрэва. Вырубванне лесу якое цяпер вядзецца, прыбрала застрашаючыя размеры. Зверху адміністраваныя празмерна высокія планы, аб астранамічных лічбах — больш 300 тысяч кубічных метраў угод выплываюць быццам з неабходнасці — краіне патрэбныя дэвізы. І вось гэтыя дэвізы з'яўляюцца прычынай таго, што сучасная сістэма лясной гаспадаркі пушчы нічым не розніцца ад капіталістычнай сістэмы нямецкіх акупантаў з перыяду першай сусветнай вайны, калі на працягу 5 год вывезена з пушчы каля 4 млн кубічных метраў дрэва, ці перыяду англійскай фірмы «Цэнтуры», якая бязжаласна па-варварску вырубвала лес.

Капіталістычныя заправілы не прывыклі заглядваць уперад. Іх не цікавіць, які вынік для будучых пакаленняў прынясе іх дзейнасць. Яны перад нічым не стрымліваюцца і любую магчымасць стараюцца пераўтварыць у даходнае прадпрыемства. Нічога дзіўнага, што ў капіталістычных краінах, дзе існуе пагоня за дэвізам у катастрафальна хуткім часе вырубваюць лясы.

У Народнай Польшчы лясы — гэта агульнанароднае дабро. Ці сапраўды народ можа дапусціць да таго, каб найдалей за 10 гадоў знік з зямлі адзін з прыгажэйшых куткоў прыроды, якім па праву можа ганарыцца краіна. Найбольш адчуюць гэта карэнныя жыхары Белавежы і аколіц пушчы. Ужо цяпер са страхам гавораць «глядзіце, ужо з Белавежы відаць Гайнаўку. Як так далей будзе — то з чаго мы будзем жыць?».

Ці не пара знайсці выхад які-б выратаваў пушчу, даў-бы ўтрыманне белавежанам, а краіне так неабходныя дэвізы. І такі выхад ёсць. Трэба як найхутчэй зрабіць з пушчы асяродак масавай турыстыкі. Ужо цяпер устрымаць выруб лесу. Пачаць адбудову палаца, будову іншых аб'ектаў і дамоў адпачынку патрэбных для масавай турыстыкі. Гэтым забяспечыцца тымчасовы заробак жыхарам Белавежы. Да будучай адбудовы палаца ха.у ўнесці маленькую папраўку. Не ўвесь палац — Турыстычная гасцініца. Хоць адну трэцюю частку трэба адрэставаць паводле старых планаў. Захаваць былое хараство, — кожны пакой мае арыгінальную дэкарацыю з пушчанскага дрэва, кожны пакой іншы, але мае напэўна артыстычнае выканчэнне. І вось гэтую частку прызначыць на калекцыю лепшых пушчанскіх экспанатаў, на збіранне матэрыялаў з гісторыі пушчы, мастацкіх твораў на тэмы пушчы, а таксама твораў з народнай твор-

(Працяг на стар. 4).

(Працяг са стар. 2)

ВЕРА ХАРУЖАЯ

І вось надышоў, нарэшце, дзень працэсу. У чорнай турэмнай карэце, акружанай жандарамі і паліцэйскімі, павезлі Веру Харужую і яе таварышаў па зняволенню на другі канец горада, у доўгі, казённага выгляду будынак, куды ў гэты дзень прапускалі толькі па асобых, старанна прафільтраваных спісах і пропусках.

Уласна кажучы, гэта быў ужо другі суд над Верай. У першы раз яе прыгаварылі да шасці год турэмнага зняволення. Суд прадаўжаўся восем дзён. Але польскім панам гэтага здалося мала. Яны ведалі, якога небяспечнага ворага яны маюць у асобе гэтай худзенькай дзяўчыны з вялікімі блакітнымі вачыма. І яны вырашылі прыцягнуць Веру да новага суда. Увесну 1928 года — праз 2 гады і 8 месяцаў пасля арышту — польска - фашысцкая ахранка арганізавала славуты «працэс 193-х», у лік удзельнікаў якога была ўключана і Вера Харужая.

Працэс цягнуўся каля двух месяцаў. Ён зусім не апраўдаў надзеі яго арганізатараў. Ніхто з падсудных не пахіснуўся. За ўвесь час працэсу ўсе ўдзельнікі яго ўяўлялі сабой моцна арганізаваную, згуртаваную, з кіпучай энергіяй масу. Яны ператварылі камедыю суда над сабой у сапраўдны суд над польскім фашызмам. Усе выступленні Веры і яе таварышаў па працэсу гаварылі аб іх несакрушальнай сіле, гатоўнасці змагацца далей, да канца, дыхалі пагардай і нянавісцю да ворагаў, любоўю да Радзімы і безгранічнай адданасцю справе. І гэта ў той час, калі кожнае смелае слова пагражала новым годам турмы, новымі пабоямі, новымі здзекамі. «Але хто пра гэта думаў! — піша Вера. — Нам затыкалі рот на кожным трэцім слове, перапынялі і пераходзілі «да парадку дня». Затое як яны дрыжэлі і бляднелі ў час нашых дэманстрацый. А для нас гэта былі хвіліны найвышэйшай, незабыўнай асалоды і шчасця... Працэс прайшоў добра, так добра, што мы нават самі не спадзяваліся, не чакалі лепшага!».

Веру прыгаварылі да 10 год турэмнага зняволення.

Пасля суда Веру Харужую перавялі ў Фардон — жаночую катаржную турму на ўзбярэжжы Балтыйскага мора. «Гэта сапраўдная катарга... — пісала яна. — Нас палітычных, тут вельмі мала, так што было-б вельмі сумна, калі-б я ўмела сумаваць, моцна адчувалася-б адарванасць ад свету, калі-б у душы ў мяне не быў увесь свет...».

Аднойчы Веры прыслалі ў турму цікавы падарунак.

...Зазвінілі ключы, скрыпнулі дзверы і калючы голас наглядчыцы вымавіў:

— У кантору!

У канторы Веры выдалі пасылку — некалькі пар панчох і кофтачку, любоўна вышытую шоўкам і багата ўпрыгожаную беларускім нацыянальным узорам. Кофтачку звязалі для яе і вышылі калгасніцы аднаго з раёнаў Савецкай Беларусі.

Вера доўга не магла апамятацца ад здзіўлення, ад ахапіўшага ўсю яе істоту велізарнага пачуцця захаплення і шчасця. Дык значыць яе памятаюць, пра яе думаюць і шлюць ёй падарунак.

Распусціўшы шоў на рукаве, Вера знайшла ў ім пісьмо. Яно было цудоўным дадаткам да падарунка.

«Мілыя таварышы-комунаркі, — пісала Вера ў сваім адказе, — *горача дзякую вам за ваш падарунак... Разам са мною дзякуюць вам і мае таварышы па зняволенню, бо гэта была радасць не толькі для мяне.*

Мы шмат разоў разглядалі ваш падарунак, любаваліся ім, хвалілі работу і паўтаралі самі сабе: — Як нам не быць моцнымі духам, калі пра нас думаюць нашы свабодныя сёстры... Родныя, дарагія мае! Ведайце, што вы ўлілі ў нас цэлае мора сілы, што сваёй увагай вы дапамагаеце нам перанесці ў будучым яшчэ не адну галадоўку, вытрымаць яшчэ не адзін год зняволення ў змрочных сценах.

З хваляваннем чыталі мы аб вашых аграмаджаных гаспадарках. Будзе час, калі мы не толькі зможам прыехаць да вас, але і самі з'явімся членамі адной вялікай комуны. А пакуль — працуйце, дарагія! Аб'ядноўвайце вакол сябе як мага больш вёсак, а мы, за граніцамі СССР, нягледзячы на адлегласць, нягледзячы на турмы, аб'еднаем большасць рабочых і сялян для барацьбы за новую свабодную Польшчу.

...Між тым, гады турмы, здзекаў, гвалтаў і катаванняў павольна, але верна робяць сваю справу. Ні з таго ні з сяго раптам пачынае сваволіць сэрца. Прыпадак. Другі. Трэці... Супакойваецца сэрца, але чамусьці моцна баляць грудзі і плечы. Асабліва ныюць яны вечарамі і на досвітку. Сухі, калючы кашаль сатрасае часамі ўсю істоту Веры. Аднойчы яна падносіць да рота хустачку і бачыць на ёй кроў. Больш яна не глядзіць на хустачку: зразумела...

Усё часцей і часцей вымушана Вера раніцай заставацца на халодных турэмных нарах. Усё горш і горш адчувае яна сябе. А тут яшчэ штосьці няладнае з вачыма: цэлымі тыднямі вымушана яна насіць павязку то на адным, то на другім, а часам і на абодвух. Вочы чырванеюць, слязяцца.

...А пісьмы ўсё ішлі і ішлі. Спісаныя дробным бісерным почыркам, так што некаторыя можна было прачытаць толькі праз лупу — тоненькія лісцікі папяроснай паперы якімсьці цудам вылятаці,

(Працяг на стар. 4).

Можна будаваць таней

Няма хіба патрэбы гаварыць аб тым, што лясы нашыя моцна прарэджаны і што сёння асабліва адчуваецца недахоп дрэва. У тым самым часе ў нас усё яшчэ сяляне карыстаюцца ў будаўніцтве пераважна іменна дрэвам. Гэта справа вельмі важная трэба толькі крыху ахвоты і ініцыятывы ды тым, каб перайсці з традыцыйнага будаўнічага матэрыялу, якім дагэтуль з'яўляецца дрэва, на такія матэрыялы як: камень, шлак ці гліну. Сяляне наогул баяцца стасаваць гэтыя матэрыялы, яны часта не разумеюць матэрыяльных карысці, а таксама таго, што гэтакае будаўніцтва ў нічым не ўступае традыцыйнаму, а наадварот, яно лепшае і трывальшае. Возьмем напрыклад камень, якім завалены нашыя палі, а які нават вывозіцца дзяржаўнымі прадпрыемствамі з абшараў Заблудава, Саколкі, Монек ці іншых.

Выкарыстоўваючы мясцовыя магчымасці можна з большых разбітых каменняў мураваць не толькі фундамент, але таксама сцены гаспадарчых, а нават жыллёвых будынкаў, муруючы вонкавые сцены з камення, а ўнутраныя выкладваючы цэглай. Такім чынам сэканоміць можна цэглу. Аб тым, што каменне з'яўляецца добрым будаўнічым матэрыялам сведчыць шмат пабудаваных нават дамоў адпачынку.

У залежнасці ад мясцовых магчымасці можам таксама выкарыстаць гліну. Многія скажуць, што гліняныя дамы нетрывалыя. Няпраўда! Але, каб былі трывалымі — трэба перш за ўсё ўмець будаваць. Пры добрым і ўмелым будаўніцтве гліна ў нічым не ўступае дрэву ці іншым матэрыялам, а гэтакія дамы могуць стаяць сотні гадоў. Маем некалькі спосабаў будавання дамоў з гліны. Адным з такіх з'яўляецца вельмі просты, пры дапамозе перасоўванай ашалёўкі з досак, паміж якую ўбіваем гліну змешаную з такім валакністым матэрыялам як: салома, кастрыца, ці тонкае галлё. У канцы лета, калі дом дастаткова падсохне — трэба атынкаваць вонкавыя і ўнутраныя сцены. Іншым спосабам, мо' быць выгаднейшым, бо можам будаваць нават пры неспрыяючых атмасферычных умовах, — з'яўляецца мураванне на растворы гліны з цэментам прыгатаваных і высушаных летам — гліняных блокаў.

Гліну можна выкарыстаць не толькі на сцены, але таксама і на столь (полап). З гліны змешанай з сечкай, кастрыцай ці з драўлянымі апілкамі робім гліняныя пліты даўжынёй у 1,5 метра і шырынёй 0,5 метра, укладваючы ў сярэдзіну для ўмацавання 2—3 кавалкі дрэва 5—7 сантыметраў грубасці. Пры максімальным застасаванні гліны (пры будове сцен, плітаў на столь, даху) можна атрымаць ашчаднасць да 50 прац.

У нас у некаторых мясцовасцях дахаваліся гліняныя дамы яшчэ з XVII стагоддзя, а ў Германіі будаваліся з гліны перад вайной і сёння нават будуюцца двухпавярховыя дамы. З гэтага вынікае, што цэгла патрэбная толькі да пабудовы комінаў.

Іншым, вельмі добрым будаўнічым матэрыялам з'яўляецца шлак, якога шмат ёсць у электрастанцыях, заводах, ці пры большых чыгуначных станцыях. Незалежна ад тых месц, дзе можам атрымаць шлак бясплатна, можна давесці са Шлёнска да кожнай бліжэйшай чыгуначнай станцыі высокаякасны доменны шлак т. зв. грануляваны. І так напрыклад у Беластоку тона яго каштуе 9 зл. Прыгатаваны адпаведна шлак вымешаны з вапнай убіваецца паміж перасоўванай ашалёўкай дошак. Іншы спосаб зводзіцца да фарміравання плітаў ці т. зв. пустакаў.

З мешаніны шлаку з вапнай і цэментам можна рабіць шлакавыя цэглы, а шлак змешаны з глінай надаецца да будовы столі (полапу). Пры гэтым трэба памятаць толькі аб тым, што шлаку нельга выкарыстоўваць на фундамент. Ёсць яшчэ шмат іншых матэрыялаў, якімі можна заступіць дрэва, але тыя, аб якіх была мова, больш за ўсё нам даступныя.

А цяпер давайце з алавіком у руках палічым, якую атрымаем ашчаднасць будуючы дом напрыклад шырынёй у 9 метраў і даўжынёй у 10 метраў?

Пабудаванне аднаго квадратнага метра сцяны грубінёю 40 см. са шлаку адпавядае цагляная сцяна грубінёю ў 51 см. На адзін квадратны метр сцяны цаглянай, патрэба 224 штукі цэглы г. зн. 224 зл. у тым часе, калі 1 квадратны метр шлакавай сцяны будзе каштаваць толькі каля 6 злоты.

Адсюль на адным квадратным метры маем 218 злоты ашчаднасці, а на сценах цэлага дому 9м х 10м г. зн. каля 110 квадратных метраў, атрымаем ашчаднасць на суму 23.980 зл.

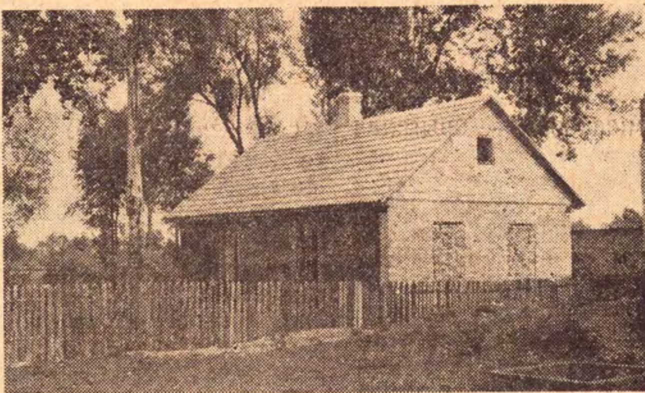
Вось што выказала простая арыфметыка.

Ашчаднасць можам атрымаць нават будуючы дом з нармальнай цэглы. Запытаеце як? Давайце зноў пяройдзем да арыфметыкі. Мы ўжо сказалі, што 1 квадратны метр цаглянай сцявы ў дзве цэглы грубінёю 51 см каштуе 224 зл. Калі замест сцяны ў дзве цэглы паложым паўтары — грубінёю 38 см і вылажым унутраныя сцены плітамі т. зв. «супрэма», якой 1 квадратны метр каштуе 21 зл. 50 гр., то атрымаем ашчаднасць на сценах дому каля 4.000 зл., а кладучы адну цэглу і дзве пліты супрэма — 8.000 зл.

Нядаўна будучы ў Гайнаўцы я бачыў дом пабудаваны ў 1932 г. з драўляных апілак, пяску, вапны і невялікай колькасці цэменту. Ён нічым не розніцца ад іншых; прыгожы, цёплы і трывалы.

З гэтага відаць, што варта выкарыстоўваць будаўнічыя матэрыялы, як камень, гліну ці шлак, трэба толькі крыху ўласнай ініцыятывы.

Ул. Ш.

Вось такія дамы з цэглы ўжо будуюць сяляне на Беласточчыне.

Лепшы турыст, чым лысыя паляны

(Працяг са стар. 3).

часці карэнных жыхароў пушчы.

Прыступіць да змены сістэмы гаспадаркі белавежан — гэта значыць пераставіць яе на больш рэнтоўную пры ўмовах масавай турыстыкі. У магчыма кароткім часе правесці камасацыю зямлі (трэба зазначыць, што справа камасацыі ў Белавежы вельмі наспеўшая).

На скамасаванай зямлі за некалькі гадоў прыгожа расцвітуць сады, прыносячы ва ўмовах турыстыкі вялікі даход. Апрача гэтага ў пушчы ў шырокіх маштабах вядзецца гадоўля прамысловых звяркоў, нутрыі, норкі, выдр і г. д., маючых вялікае значэнне ў агульным маштабе ўсёй краіны. Вада ракі Нараўкі больш паднята і плошчы, цяпер няўжыткі, будуць цэнтрам забяспечваючым турыстаў свежай рыбай. На возеры прыгожая лодачная станцыя, выгадныя пляжы, плывальны басейн, а на востраўках лебядзіныя гнёзды.

У рамах актывізацыі малых мястэчак у Белавежы развінута рамяство дробнай вытворчасці маючае характар памяткарства, і развіта сетку абслугоўваючых пунктаў Адным словам знойдзецца ўсё, што забяспечыць нармальныя ўмовы турыстам.

Тут-жа павінен быць лясны факультэт СГГВ — як самастойная вышэйшая навучальная ўстанова. Паводле мяне — сцісла рэзерват павінен быць жывой лабараторыяй для студэнтаў, а ўся пушча — гэта даследная пляцоўка для выпрацоўкі як найбольш наву овых метадаў вядзення лясной гаспадаркі.

Усё гэта разам узятае выратуе пушчу ад няхібнай заглады, падыме матэрыяльныя і інтэлектуальныя ўмовы белавежан, дасць краіне неабходную колькасць дэвізаў. Трэба памятаць, што Белавежская пушча — гэта гонар краіны.

Ці сапраўды мы — грамадзяне Польшчы не з'яўляемся народам, які патрапіць даказаць, што любіць і цэніць прыроду? Нават выбрэдны смак цара спасаваў перад прыгожасцю Белавежскае пушчы, не гледзячы на то, што да выбару меў разлеглыя абшары сваёй імперыі. І ў сучасны момант у Совецкім Саюзе ахоўваецца пушчу, як неацэнены скарб. Па-мойму лепшы турыст з рэчавым мяшком на плячах, які напэўна не парушыць першабытнасці пушчы, зламаўшы галінку, ці сарваўшы лісток, ніж чалавек з маторнай пілай, застаўляючы па сабе лысыя паляны.

Мгр. М. ТАРАСЕВІЧ.

(Працяг са стар. 3).

ВЕРА ХАРУЖАЯ

абмінаючы фашысцкую цэнзуру перасякалі граніцу.

У 1931 годзе выдавецтва «Маладая Гвардыя» сабрала частку пісем Веры Харужай і выпусціла іх асобнай кнігай пад назвай «Пісьмы на волю». З меркаванняў канспірацыі прозвішча аўтара не была ўказана на вокладцы. Яго замянілі псеўданімам «Польская комсамолка». Але і ў Беларусі, і на Украіне, і ў Маскве — ведалі, хто напісаў гэтую цудоўную, мужную, незвычайна лірычную, сапраўды паэтычную кнігу. Не выпадкова напісаў А. М. Горкі, які бачыў кнігу ў гранках, Веры і яе сяброўкам: — Прыміце, таварышы дарагія, і маё сардэчнае прывітанне!

Светлы аптымізм, які пранізвае кнігу ад першай да апошняй старонкі, вера ў будучае, непрымірымая нянавісць да ворагаў і любоў да людзей збліжаюць «Пісьмы на волю» з другім выдатным творам літаратуры — «Рэпартаж з пятлёй на шыі» нацыянальнага героя Чэхаславакіі Юліуса Фучыка. Нездарма абедзве кнігі ствараліся амаль у адных і тых-жа ўмовах.

Увосень 1932 года Совецкі ўрад, глыбока занепакоены здароўем Веры і радам іншых нявольнікаў польскага фашызма, ужыў энергічныя захады да іх выратавання.

Апошнія гады перад вайной Вера працавала штатным прапагандыстам райкома партыі ў Целеханах, Пінскай вобласці, і ў самым Пінску.

...Вайна. Вера Харужая са сваім мужам, работнікам гаркома партыі Сяргеем Карнілавым ідзе ў партызаны.

4 ліпеня 1941 года фашысцкая куля выводзіць са строю Карнілава.

Вайна застала Веру на шостым месяцы цяжарнасці. Камандаванне атрада прапануе ёй пайсці ў тыл. Яна горача пратэстуе супроць гэтага.

У канцы жніўня камандванню атрада спатрэбілася што-бы там ні стала звязацца з Цэнтральным Камітэтам партыі. Выбар паў на Веру.

Шэсць дзён прабіралася Вера праз лінію фронта. У дарозе яна ледзь не патанула ў рацэ Пціч, праз якую давялося пераплываць. Тысячы іншых небяспек падсцерагалі яе ў дарозе, пакуль не ўдалося ёй, нарэшце, дабрацца да Гомеля, дзе ў той час знаходзіўся Цэнтральны Камітэт.

Заданне выканана. Па настаянню партыйнага кіраўніцтва Вера едзе ў Скопін, Разанскай вобласці, дзе ў яе нараджаецца сын Сярожа.

Вораг ля варот Масквы. Лінія фронта падыходзіць ушчыльную і да Скопіна. Горад эвакуіруецца. З трохтыднёвым дзіцём на руках едзе Вера ў глыбокі тыл — сяло Усць-Буб, Славінскага раёна, Молатаўскай вобласці. Тут, у калгасе «12 год Кастрычніка», знайшлі сабе прытулак яе маці, сястра і дачка Аня.

Вера працуе ў праўленні калгаса рахункаводам, выступае на сходах, удзельнічае ў партыйным жыцці раёна. Але ўсё яе думкі там, дзе ідзе непасрэдняя барацьба з фашызмам — не на жыццё, а на смерць.

Вера піша пісьмо ў Цэнтральны Камітэт партыі. Яна даказвае, што будзе больш карыснай у падполлі, на фронце, чым у тыле. Спасылаецца на свой вопыт нелегальнай работы, добрае веданне моваў. Хутка прыходзіць адказ. Веру выклікаюць у Маскву.

У Маскве Вера працуе ў Штабе партызанскага руху Беларусі, у Цэнтральным Камітэце партыі. Але ўсё гэта, як яна гаварыла, «праездам». Вера імкнецца хутчэй трапіць на акупіраваную ворагам тэрыторыю, імкнецца ў падполле. Сэрца яе абліваецца крывёй пры ўспамінах аб тым, як здзекуецца вораг над безабаронным насельніцтвам гарадоў і сёл, як мучыць ён родную Беларусь.

«Таварышы мае дарагія! — піша Вера ўвесну 1942 года групе таварышаў — *Мне шмат разоў даводзілася выязджаць з Беларусі і жыць падоўгу воддаль ад яе, але заўсёды маё сэрца было сагрэта думкаю пра яе, пра яе рост, пра яе росквіт і сілу. А цяпер сэрца разрываецца на кавалкі, няма меры пакутліваму болю».*

Працуючы ў штабе партызанскага руху Беларусі, Вера настойліва ставіць пытанне аб яе скарыстанні ў тыле ворага. Ёй адмаўляюць. Але яна зноў і зноў даказвае, што дзіця яе — у верных руках, што ў час вайны яна не можа, не мае права думаць аб асабістых справах і, нарэшце, дабіваецца свайго. Увосень 1942 года Цэнтральны Камітэт партыі пасылае яе на падпольную работу ў Віцебск — важны стратэгічны пункт, дзе ў той час знаходзіцца вялікая групіроўка варожых войск. У дзень ад'езду Веры яе брат, які знаходзіўся ў той час у Маскве, зрабіў такі запіс:

«Сёння 23 жніўня, у 7 г. 30 м. паехала Верачка ў самым небяспечным кірунку. Шчаслівай дарогі, мая дарагая сястрычка!».

І вось Вера — у Віцебску. Глыбокая восень 1942 года. Вопытны канспіратар, Вера Харужая, нават у найцяжэйшых умовах фашысцкай акупацыі, у горадзе перапоўненым эсэсаўцамі, робіць даручаную ёй партыяй справу. І, як заўсёды бадзёрасцю дыхаюць яе пісьмы, палымяная ўпэўненасць у перамозе гучыць у іх. Расказваючы аб настроях народа, Вера піша Цэнтральнаму Камітэту партыі: «Гэтыя цудоўныя людзі непахісныя ў сваёй нянавісці да ворага... Што-б з імі ні здарылася, яны застануцца совецкімі людзьмі...».

«Я напоўнена самымі лепшымі надзеямі, ніколькі не баюся, што мяне павесяць», — піша Вера.

...Глыбокай восенню, у пачатку лістапада 1942 года паліцэйскія акружылі дом, у якім знаходзілася ў гэты час Вера Харужая. У фашысцкіх засценках ад яе не дабіліся ніводнага слова.

Так загінула слаўная дачка беларускага народа Вера Харужая.

Зыгмунт Бурчак-Абрамовіч

ВІЗІТАЦЫЯ

Памяці маіх слухачоў, якія адыйшлі ад нас на заўсёды.

Быў час, калі ў школах Польшчы «у модзе» была гэтак званая «утраквізацыя»: школы з польскай і беларускай (ці іншай «меншасці») мовай. Якраз тады асвета сцяміла, што амаль зусім няма настаўнікаў беларусаў. Трэба было іх падрыхтаваць, а перш-на-перш знайсці.

Пачалі шукаць — і адшукалі. Знайшлося ў Віленшчыне і Гродзеншчыне некалькі даўнейшых настаўнікаў усялякага тыпу расейскіх школ, людзей ужо ў большасці пажылых, якія праўду кажучы, даўно (з невялікімі выняткамі) забыліся сваёй «метадычнай» мудрасці і амаль што галадавалі па вёсках, раскінуўшых па прасторах заходняй Беларусі.

Сабралі гэтых «дзядзькаў» на настаўніцкі курс у Вільню, адчынілі інтэрнат і пачалі прыпамінаць з імі метады педагагічнай навукі, польскую мову (яны лепш ведалі расейскую), якую ведалі дрэнна. Мяне выклікалі ў Куратарыум і даручылі праводзіць заняткі па беларускаму пісьменству і мове.

Курс пачаткова ніяк не мог набраць сілы — змучаныя бяспраўным дагэтуль жыццём, думкамі аб сям'і, якая засталася недзе на вёсцы — нашыя «дзядзькі», як мы іх шуткуючы называлі — з нейкай натугай вярталіся да даўнейшай «спецыяльнасці».

Аднак, паступова, як толькі дазвалялі абставіны курсу і гэтага часу — навука раскручвалася, выходзілі цікаўныя індывідуальнасці і нераз мы былі здзіўлены і сапраўднай ведай, і шырокасцю поглядаў слухачоў — і, што больш важна, шчырай «беларускасцю», якая выходзіла з гэтых таленавітых, русыфікаваных царскай уладай, а пасля зусім бяспраўных людзей.

Гутаркі аб беларускім пісьменстве і ўсё, што мы апавядалі па-беларуску слухалі яны з захапленнем — усім сэрцам.

Рэч ясная, што гэта не заўсёды было прыемным «утроквістым» ад зялёных урадавых столікаў.

Гэта была «меншасць» — і адносіны былі таксама абмежаваны ў вырашэннях «сымпатыі».

Аднак, як аказалася, курс быў здарэннем важным. Аб гэтым усе мы — і лектары і вучні маглі хутка пераканацца.

Раніцай, на адной з першых лекцый мы чыталі і праводзілі спрэчкі над аповесцю Коласа «У палескай глушы».

Усё, што перажыў «герой» Коласа вучыцель Лабановіч, звяртала маіх слухачоў да іх маладосці, у старонку даўнейшых імкненняў, мо' зцёртых з замучанай памяці...

Гэта-ж той самы перыяд гісторыі, тыя самыя абставіны ў якіх і яны праводзілі сваё жыццё і заняткі ў глухіх кутках царскага «Северо - Западного края».

Чытаю далей...

Чую, нейкі як-бы ўздых, гляджу — на вачах слёзы.

Плыве з прыцішанай далі нейкі глыбокі сум і здаецца, што, як кажа паэт, «брызнулі іскры з халодных каменняў». Адчыняюцца дзверы і ўбягае дырэктар курса, а за ім акруговы куратар і два ці тры візітатары прапускаюць уперад невысокага, даволі ўжо паджылога чалавека.

«Дзе я яго бачыў» — шукаю ў памяці. Шукаю нядоўга, бо ён падыходзіць да мяне, ветліва вітаецца і ціха прамаўляе: «Грабскі».

Быў гэта міністр асветы. «Дзядзькі» яшчэ добра не ведалі хто «пажалаваў», аднак нейкая «помпа» і колькасць зрабілі сваё — яны крыху спалохаліся.

Толькі супакойна чытаючы тэкст я перамог гэты страх. Пераход з аднаго настрою ў другі быў надта моцны.

«Як палкай па галаве» прызнаваліся пасля старыя настаўнікі.

Міністр дачакаўся канца, прыслухоўваўся да адказаў на пытанні.

Калі прыйшоў канец — Грабскі звярнуўся да нас усіх, гаворачы папольску:

«Я шмат з таго, што гаварыў вам пан прафесар зразумеў зусім добра, аднак прызнаюся — ніколі я не думаў, што беларуская мова такая прыгожая. Вельмі вам усім дзякую і прашу будзьце добрымі настаўнікамі».

Гэтакім чынам нашы «дзядзькі» выраслі на цэлую галаву, а беларуская «экзотыка» яшчэ адзін раз вытрымала адзін з цяжкіх экзаменаў.

Май бела-чырвоны

Вясёлы май, прыгожы май,
Расцвіў садамі родны край!
Адмаладзеў, увакол запах,
Разліўся звонам па хатах.

Вясёлы май, прыгожы май,
Маю зямлю змяняе май.
Размаляваў у белы чар,
Успалыміў у сэрцах жар.

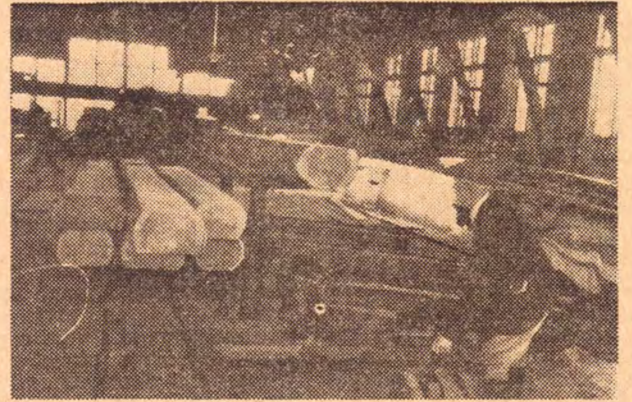
Святочны май, наш Першамай,
Пакрыў сцягамі цэлы край!
Расчырванеўся, залунаў,
Найпрыгажэйшы ў свеце стаў!

Чырвоны май, наш Першамай,
Спявай, мая зямля, спявай!
У чырванні сцягоў лунай,
Цвіці, красуйся, вырастай!

Чырвоны май, працоўных май,
Сусветным МІРАМ расцвітай!
І чырванёй сцягоў кажы:
Зямля працоўных без мяжы!

АНДРЭЙ СОШКА.

А можа-бы так і іншыя

Папярэчны транспарцёр.

Ці ведаеце вы, што такое «прызма»?

У штодзённай гутарцы лесапільных работнікаў — гэта калода дрэва, з якой адпілавана па адной дошцы (аполку) і якая па чарзе «ідзе» далей у «гатры» — інакш кажучы ў машыну, якая парэжа яе зусім на дошкі.

Але гэта толькі лёгка сказаць: «калода дрэва ідзе», каб такую калоду дыяметрам 70—80 см., а часам і больш, падняць на вышыню больш-менш 2 метраў — патрэбная была сіла каля 15-ці чалавек. Гэтакі незмеханізаваны прыём калод у Прадпрыемстве Драўлянай прамысловасці ў Гайнаўцы з'яўляўся тормазам у працы ўсяго прадпрыемства.

Да ліквідацыі цяжкасцей забраўся цэлы калектыў. Галоўны механік Эдуард Жончынскі з сяміасабовай брыгадай пасля шматлікіх няўдач дабіліся мэты.

Цяпер велізарныя калоды, якія выходзяць з-пад пілы пасля першай абрэзкі, перакідаецца на папярэчны транспарцёр які па адной перасоўвае іх да дамкрата, а дамкрат ізноў — падымае калоду на патрэбную вышыню.

У гэтым выпадку патрэбны толькі адзін чалавек для кіравання рычагамі.

Работа ідзе лёгка і хутка, аж міла паглядзець.

Пры тым трэба сказаць, што гэта вынаходства прыносіць прадпрыемству 120.000 зл. сэканомленых грошай у год.

Ініцыятары вынаходства атрымалі 7.000 зл. узнагароды. У Гайнаўскім прадпрыемстве ўведзена шмат іншых удасканаленняў, ініцыятарамі якіх з'яўляюцца таксама тамашнія работнікі.

Яны вельмі ахвотна падзяліліся-б сваімі дасягненнямі з усімі, хто-б гэтым зацікавіўся.

Іх вартасныя вынаходствы можна было-б выкарыстаць у іншых падобных прадпрыемствах.

У Польшчы існуе каля 500 лесапільняў. Калі-б вышэй успамянутае ўдасканаленне выкарыстаць усюды (дагэтуль выкарыстоўваецца толькі ў Аўгустове) — то дзяржава наша сэканоміла-б каля 60-ці мільёнаў злоты ў год.

Ігра варта свечкі — асабліва там, дзе справа ў мільёнах.

І. РЫБІНСКІ
(Фото аўтара)

ЗІНАІДА БАНДАРЫНА

Ой, рана на Івана

(Старонкі маленства Янкі Купалы)

Белая пясчаная звілістая сцежка вяла ўгару, да магутных смалістых сонсаў. Адтуль, з гары, перад вачыма адкрываўся прыгожы краявід — палі, пералескі, курганы. Быў канец чэрвеня. У сасновым бары паспелі першыя сакавітыя суніцы; лясныя паляны і сенажаці стракацелі духмянымі рознакаляровымі кветкамі, а жоўтаротыя птушаняты, якія ўпершыню пакідалі цёплыя гнёзды, вучыліся лятаць. У гэты час нашыя дзяды і прадзеды звычайна святкавалі Купалле.

На заліўных сенажацях і лясных палянах шэравокая Бянігда і яе сяброўкі збіралі рамонкі, званочкі, яркачырвоную смолку; на ўзмежках жытнёвага поля яны рвалі васількі і ўвесь час спявалі:

— Ой, ра-а-на на Ів-а-на...

У халадку ля крынічнай рэчкі дзяўчаты плялі з кветак вянкі, кідалі іх у ваду і варажылі — збудзецца іх жаданне ці не. Калі-ж у небе загараліся зоркі, старыя і маладыя аднавяскоўцы ішлі па роснай траве праз густы арэшнік да высокай гары. Падымаючыся на гару, яны ўваходзілі ў лес, распальвалі там кастры, вадзілі вакол карагоды, спявалі:

Купалінка, Купалінка,
Цёмная ночка...

Потым хлопцы і дзяўчаты скакалі цераз агонь, а самыя адважныя, узяўшы палючыя галавешкі, ішлі ў лясны гушчар шукаць кветку папараці — кветку шчасця. Здавён жыло павер'е аб тым, нібы, хто знойдзе гэтую нябачаную кветку, будзе самым шчаслівым чалавекам.

Ярка гарэла вогнішча, іскры шугалі ў самае паднябессе. Шчасцем ззялі вочы вясёлага парабка Дамініка, калі слухаў ён, як спявае Бянігда. Яны даўно пакахалі адзін аднаго. Пажаніліся.

Абое былі маладыя і дужыя, працавітыя. Толькі што з таго, калі няма дзе гаспадарыць. Пайшоў Дамінік да пана зямлі прасіць. Той падумаў і нарэшце сказаў:

— Магу і на гэта даць згоду, бяры зямлю на запашку, палавіннікам будзеш. — І, усміхнуўшыся, дадаў: — Сей, не шкадуй, а што намалоціш — у мой свіран звязеш.

Не баяўся Дамінік работы, а пра свіран падумаў, што пажартаваў пан.

— Пры дбайнай працы зямля ўсіх пракорміць, — не адзін раз гаварыў ён жонцы.

Далі ім кавалак панскай зямлі. На той зямлі — камень на камені, чартапалох палыном паганяе. З цямна да цямна працавалі маладыя, каменне з поля выбіралі, пустазелле знішчалі.

Надышоў час сеяць, а ў Дамініка Луцэвіча няма ні зернятка.

Зноў з паклонам пайшоў да пана Дамінік. Той не адмовіў, толькі ўсміхнуўся ў доўгі вус і сказаў:

— Я табе не шкадую, маім насеннем засееш на першы раз, ды на маім полі за яго і адробіш...

І на гэта згадзіўся Дамінік. Усё лета ён і жонка працуюць да дзесятага поту на панскім полі, апрацоўваюць арандаваны кавалачак зямлі. Аднак у хатцы на беразе Вязынкі, дзе яны пасяліліся пуста і гола. Прыйдзе час ураджай збіраць — усё дачыста завязе Дамінік пану, і то за даўгі не расплоціцца, яшчэ вінаваты застаецца.

У ноч пад Івана Купалу, 25 чэрвеня 1882 года, на хутары Вязынка нарадзіўся ў іх сын Янка. У лесе, на гары, як заўсёды, спявалі дзяўчаты. Ад зыркіх вогнішчаў у ціхае неба ляцелі іскры і ўспыхвалі там залатымі зоркамі.

Туманнай раніцай Дамінік узяўся вастрыць касу і, павярнуўшыся пасвятлелым тварам да сваёй хаткі падумаў: «Сын! Вырасце — памочнікам будзе...» У думках ён ужо вучыў Янку, як працаваць на зямлі, каб стаць сапраўдным гаспадаром. Падрасце, зойме поруч з бацькам пракос, засвішчуць косы, хто каго апярэдзіць. У хаце за шырокай печчу Дамінік павесіў драўляную калыску. Маладая маці Бянігда Іванаўна, нахіляючыся над ёй, калыша сына, ласкава называючы яго Ясікам, і ціхенька напявае:

Спі, сыночак міленькі,
Галубочак шызанькі...
Мой сыночак будзе спаць,
А я буду калыхаць.
А-а, а-а, люлі! А-а, а-а люлі!

Нашто, вецер, ты гудзеш,
Спаць Ясіку не даеш?
Спі, сыночак, міленькі...
А-а, а-а, люлі! А-а, а-а люлі!

Успомніш матку ты сваю,
Як цябе люляла,
Як табе ў ноч не раз
Песню я спявала.
А-а, а-а, люлі! А-а, а-а люлі!

Польскі друк аб беларусах

Białorusini ginęli za naszą wolność

(„Kierunki" Nr 14 — грамадска-культурны часопіс каталікоў)

W dwanaście lat po zakończeniu wojny niechętnie wracamy myślą do tych czasów. A w każdym razie nie po to, by wypominać tej czy owej mniejszości jej ówczesną nielojalność wobec narod polskiego.

Ale jeżeli przeminął czas wypominania win, to z całą pewnością nie przeminął czas na wypowiedzenie słów wdzięczności tym, którzy pozostali nam wierni w czasie najczerniejszej nocy okupacyjnej.

Mówię o Białorusinach — mniejszości, która w Polsce przedwrześniowej była niewątpliwie najbardziej upośledzona. Może dlatego, że za mało upominała się o swoje prawa. Zresztą ten łagodny lud, lnianowłosy i niebieskooki — chyba najbardziej słowiański na całym świecie — nigdy nie umiał rozpierać się łokciami. Kontentował się małym marginesem życia, gdy inne ludy, z rozmaitym powodzeniem upominały się o jego pełnię.

Od tysiąca lat wyzwalano Białorusinów — najczęściej zresztą wbrew ich woli. Już legendarna Olga-synowa Rurika, wyzwalała ich od plemiennych książąt, potem Tatarzy wyzwalali od Rusi, Litwini od Tatarów, Polacy od Litwinów, Rosjanie od Polaków. W międzyczasie dwukrotnie do interesu włączali się Niemcy, „wyzwalając" Białoruś od Polaków i Rosjan za jednym zamachem, a od paru lat „wyzwala" ich na dodatek jeszcze Ameryka — na szczęście tylko na falach eteru.

Słowem, Białorusini nie mogą uskarżać się na brak przyjaciół.

Głęboki tragizm ich losu tkwi w położeniu geograficznym pomiędzy Polską i Rosją, dwoma ambitnymi krajami słowiańskimi o najbardziej atrakcyjnych kulturach. Słowa: katolicyzm, prawosławie, absolutyzm carski czy rewolucja socjalna, które dla innych narodów mają taką czy inną treść patriotyczną, dla Białorusinów oznaczały zawsze tylko wybranie tej czy innej hegemonii. Mimo to, wbrew rozsądkowi, krwawili się oni we wszystkich polskich powstaniach narodowych za wolność naszą i waszą, choć wolność nasza niekoniecznie musiała oznaczać ich wolność. I nie doczekali się jej ani w Polsce wielopartyjnej, ani za sanacji.

Żyli na marginesie dwudziestolecia. Wydawali za uzbierane ciężką pracą grosze komunikaty Agencji Białoruskiej, których nikt nie przedrukowywał i ubogie, na brzmiałe skargą, pisemka z wiązankami ślicznych wierszy Maszary, Tanka i Arseniewej. Znany utwór Konopnickiej „A czemu wy chłodne rosy padacie?..." jest jak gdyby żywcem wyjęty z tej poezji.

Ale do polskiego czytelnika nic z tego w ogóle nie trafiało. Chyba, że pracował w cenzurze. Albo — jak Wańkowicz czy Mackiewicz — sam poszukał Białorusinów. A wówczas następowało odkrywanie Ameryki. Wańkowicz stwierdzał ze zdziwieniem, że białoruska poezja jest prześliczna, a Mackiewicz załamywał ręce, że ludzie ci od grudnia do zbiorów nie widują chleba. Oraz, że lud białoruski jest opętany przez najdziwaczniejsze sekty i z żarliwością pierwotnych chrześcijan oczekuje na ponowne przyjście Zbawiciela.

Zbawiciel nie przyszedł. Natomiast przyszli Rosjanie, a potem hitlerowcy.

Ci ostatni mieli pierwszorzędne karty do zagrania. Wystarczyłoby tylko obcinać kupony z kapitału grzechów polskich i z kapitału grzechów rosyjskich. Ale w praktyce nic z tego nie wyszło. Na przeszkodzie stanęły: z jednej strony — zarozumiałość i głupota najeźdźców, z drugiej — czynnik zupełnie nieprzewidziany: postawa samych Białorusinów.

Białorusini, poza małymi wyjątkami, odmówili współpracy z Niemcami.

W naszym najbliższym otoczeniu geograficznym byli oni ludem, który nie dał się wciągnąć do hecy antypolskiej. Przeciwnie — czynnie poparł polską partyzantkę. Znowu za wolność naszą i waszą.

Czym objaśnić fakt, że naród, któremu w Rzeczypospolitej było zawsze wyjątkowo źle, nie tylko nigdy nie porwał się z bronią w ręku na tę Rzeczypospolitą, ale jeszcze zbrojnie stanął w jej obronie, w czasie, kiedy przyszła godzina próby?

Żołnierze polskich oddziałów partyzanckich, złożonych w większości z miejscowych Białorusinów (dzieci Sikorskoho), walczyli nie tylko na północno - wschodnich ziemiach dzisiejszej PRL. Kości ich poniewierają się po lasach Grodzieńszczyzny i Ziemi Wileńskiej, przysypał ie obficie piasek nowogródzki, oblepiło zimne błoto Polesia. Tego samego Polesia, gdzie białoruscy partyzanci z polskimi orzełkami na czapkach stawiali czoło posuwającym się od południa faszystowskim ugrupowaniom Hnuti Tarasa Bulby.

Ubowcy w każdym Białorusinie dopatrywali się nacjonalisty i kolaboracjonisty, NSZ-owcy — bolszewika i „kacapa". Wytworzyła się jedyna w swoim rodzaju współpraca obu wysokich stron, w której, niestety, przyjmowała udział i część miejscowej ludności polskiej. „My boimy się jeszcze dziś własnego cienia" — mówili mi działacze białoruscy w lutym 1957 r. Bo jest im nadal w Polsce źle.

Kiedy człowiekowi wierzącemu jest źle, to chroni się zwykle do stóp ołtarza. Ale gdzie ma się schronić Białorusin, którego Kościół polonizuje, a Cerkiew (wielko)ruszczy. Gdy tu i tam czuje się natrętnym i obcym przybyszem. Gościem na ziemi, na której jest teoretycznie pełnoprawnym współobywatelem.

Więc znów zapalają się błędne ogniki sekt, głoszących rychłe przyjście Zbawiciela.

Gdybym był posłem na Sejm, wystąpiłbym z żądaniem udekorowania mniejszości białoruskiej w Polsce wysokim odznaczeniem państwowym. Za to, że spłacała Polsce obfity podatek krwi właśnie wtedy, kiedy tej Polski formalnie nie było. I inni darli z niej, co się tylko dało.

Gdybym był wysokim dostojnikiem Kościoła katolickiego, nakazałbym wprowadzenie przynajmniej jednego kazania w języku białoruskim wszędzie tam, gdzie odsetek Białorusinów wśród miejscowych katolików przekracza 33 proc. A takich miejscowości znalazłoby się sporo. Zrobiłbym to, po pierwsze, jako Polak. Właśnie przez wdzięczność za tę krew. Po drugie, jako katolik. Bo Kościół katolicki nie powinien być nigdy narzędziem wynaradawiania.

Niestety, nie jestem ani dostojnikiem świeckim, ani duchownym. Ale wolno mi przynajmniej krzyczeć o tym, że w stosunku do Białorusinów — i tylko w stosunku do nich jednych — obowiązuje nas coś więcej niż tylko lojalność w przestrzeganiu litery Konstytucji. Po prostu dlatego, że w krytycznych latach okupacji i oni również nie trzymali się w stosunku do nas litery obowiązujących wówczas (niemieckich) ustaw.

Sądzę, że istnieją całkiem realne możliwości zadokumentowania im, że poczuwamy się do wdzięczności wobec naszych dawnych towarzyszy broni. (Mimo, że ubiegłe dwanaście lat świadczyłyby o czymś wręcz przeciwnym). Dodajmy, że mniejszość białoruska w Polsce, stanowiąca najbardziej spauperyzowaną część ubogiej ludności Białostocczyzny — naszej życzliwości bardzo potrzebuje. Choćby wyrażała się ona tylko w uświadamianiu polskiej ludności o roli Białorusinów w latach okupacji. Albo w niesieniu materialnej pomocy młodzieży białoruskiej, studiującej w polskich uczelniach.

Polskie „Towarzystwo Przyjaciół Młodzieży Białoruskiej" (czy jakaś inna organizacja w tym rodzaju) postawiłoby sobie za cel stworzenie dla tych chłopców i dziewcząt takich warunków bytowania, które wykluczałyby zupełnie pokusę apostazji narodowej na rzecz zarówno większości polskiej, jak też którejkolwiek z bratnich mniejszości słowiańskich. Towarzystwo popierałoby również wszelkie wysiłki polskich Białorusinów, zdążające do podniesienia ich stopy życiowej oraz rozbudowy życia kulturalnego.

Najwyższy bowiem czas, by zasada mechanicznego wynaradawiania, która w przeszłości zatruwała stosunki polsko - białoruskie, zaczęła wreszcie ustępować takim elementom polityki narodowościowej wobec polskich Białorusinów, które wzbudzałyby w nich zaufanie i przywiązanie do państwowości polskiej oraz szacunek dla bratniego narodu polskiego. Ale z pełnym zachowaniem własnej indywidualności narodowej.

Bohdan Gębarski

Каму-ж гэта было патрэбна?

Сельскагаспадарчы кааператыў у Гацьках, Бельскі павет, лічыўся адным з лепшых. Паўстаў ён, параўнальна, даволі даўно, паспеў абжыцца, нават узмацнець. Пабудавана прыгожыя гаспадарскія будынкі, набыта гаспадарчае абсталяванне. Хіба ніхто з былых кааператыўшчыкаў не скажа, што ў сельгаскааператыве жылося яму горш чым на індывідуальнай гаспадарцы.

І вось гэты заможны сельгаскааператыў... разваліўся!

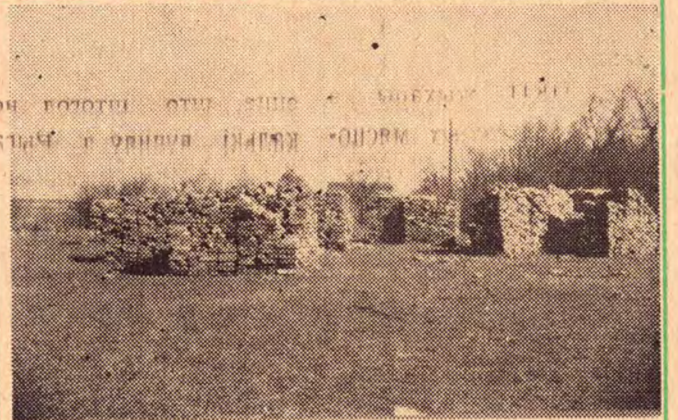
Каму-ж гэта было патрэбна?

...ці былому кааператыўшчыку, малазямельнаму Гіляру Казлоўскаму, які цяпер застаўся без каня і не мае чым араць сваю зямлю?

...ці патрэбна было, каб цяжкай працай пабудаваныя прыгожыя абборы, хлявы, купленае за цяжка зробленыя залатоўкі навейшае гаспадарскае абсталяванне бескарысна цяпер марнавалася!? (Не падумана нават аб тым, каб гэтае абсталяванне забяспечыць перад знішчэннем!).

...ці патрэбна было ліквідаваць сельскагаспадарчы кааператыў у Райску (непадалёк Гацькаў), каб пасля закупленую кааператыўшчыкамі на пабудову святліцы цэглу за поўцаны адкупіў Міхаіл Чарнак, які хоча пабудаваць сабе ўтульны домік? (А дзе-ж інтарэсы вёскі!?).

Каму гэта ўсё было патрэбна? Напэўна не Гіляру Казлоўскаму і яму падобным, на бядзе якіх цяпер пачнуць нажывацца розныя спекулянты і «добрыя гаспадары».

Тэкст і фото — С. ЯНОВІЧ.

Два разы заквітнелі яблыні

Аўгень Піліпавіч Малашкевіч з вёскі Габяты, Беластоцкі павет, піша: «Некалькі гадоў таму назад у нашым гародзе па другім разе заквітнелі дзве яблыні. На вясну яны пасохлі. Хачу даведацца, што з'яўляецца прычынай гэтага, бо ўжо шмат чытаў садоўніцкіх кніжак але нідзе не мог знайсці растлумачэння гэтай незвычайнай з'явы прыроды».

АДКАЗ: Такая з'ява найчасцей сустракаецца па той прычыне, што ў час лета неаднаразова настае **суша** або **халады**. Калі дрэва пасля першай фазы росту, за час ад мая да ліпеня, завяжа кветавыя пупышкі, а пасля з прычыны халадоў ці сушы настане **застой** у росце, — то пры змене пагоды (большы дождж) ці пад уплывам добрага ўгнаення, дрэва абуджаецца да росту і квітнее замест на вясну будучага года, ужо восенню гэтага самага года. Найчасцей такая з'ява выступае толькі на некаторых галінах, але можа таксама заквітнець так багата, як увесну.

Такое дрэва звычайна не закончыць нармальных працэсаў росту і пераходу ў стан зімовага спакою і таму ў час зімовых маразоў лёгка мерзне.

Вышэй успамянутыя ненармальнасці ў росце дрэва можа выклікаць не толькі нероўнамернасць пагоды, але і глебавыя ўмовы (варункі). Знаходжанне ў падглебе гравію (жвіру) ці рудаўца з'яўляецца прычынай недахопу вільготнасці, у той час, калі побач гэтага месца вільготнасць глебы зусім нармальная. Могуць быць і іншыя прычыны перыядычных застояў у росце дрэў.

Вырошчванне збожжавых культур у садзе вельмі часта з'яўляецца прычынай паўторнага квітнення дрэў, бо спеючая збажына моцна высушвае глебу, а пасля ўборкі збожжа і ўзарання глебы, гвалтоўна павялічваюцца ў ёй запасы вільгаці.

Каб прадухіліць гэтыя шкодныя ненармальнасці ў росце дрэў, найлепей у пладаносячых садах ужываць чорны папар ад вясны да паловы лета дзеля захавання вялікай колькасці вільгаці і кармавых рэчываў для патрэбаў дрэў.

У другой палове лета высейваецца сярод пладаносячых дрэў мешанку матыльковых і іншых моцна растучых раслін, каб гэтая вырастаючая зялёная маса асушвала глебу і затым, каб дрэвы паступова заканчвалі свой рост і каб на працягу восені моцна адзеравянелі іхнія летнія прырасты, што робіць дрэва больш устойлівым на маразы. Гэту мешанку восенню або вясною патрэбна прыараць. Наколькі вясною і ў пачатку лета, дзеля добрага росту і пладанашэння, дрэвы вымагаюць частага парушвання глебы — натолькі пад канец лета і ў пачатку восені гаспадар павінен не дапусціць да занадта доўгага росту дрэў, бо гэта можа быць прычынай вялікіх страт зімою, падчас маразоў.

інж. ЯН ПЕЧАРА

Хто прэпараваў жывога чалавека?

У барочных магільнях неапалітанскага палаца князёў Карак'ёлё знаходзяцца целы іх продкаў,

а сярод іх і цела памёрлага некалькі вякоў таму назад Уджон'ёнэ Карак'ёлё.

Як піша ў сямейных хроніках, ён меўся быццам адкрыць эліксір, — рэчыва, якое дазваляе захаваць яго цела патомным. Дагэтуль лічылі гэта легендай. Аднака-ж, гэтымі днямі, падчас кансерватарскіх работ у палацы, знойдзена вельмі дзіўна закансерваванае цела. Большасць касцей ужо згніла, аднак вельмі добра захаваліся... жылы і сетка крываносных сасудаў памёрлага.

Вучоныя не могуць развязаць загадкі, — якія сродкі ўжыта для правядзення гэтага незвычайнага эксперыменту. Мяркуецца, што была гэта ртуць з жэлатынам, якая акамяніла жылы: — І тут паўстае меркаванне: прэпарат знаходзіцца ў найдрабнейшых крываносных сасудах, з чаго вынікае, што гэты прэпарат павінен быў быць ужыты яшчэ падчас працы сэрца, — тады, калі памерлы яшчэ жыў! Хто і з якой мэтай правёў гэты жудасны эксперымент прэпаравання жывога чалавека — відавочна назаўсёды застанецца таямніцай, бо памерлыя, як вядома, — маўчаць.

Рэскрыпт цара

Працаўнікі філіяла Беларускага Цэнтральнага Дзяржаўнага Гістарычнага Архіва ў Горадні сярод архіўных матэрыялаў знайшлі цікавы дакумент, які датычыць Адама Міцкевіча. Ёсць гэта імянны рэскрыпт цара Аляксандра II з 1857 г., які «шляхам асаблівай імператарскай ласкі» надае дзецям паэта права ўласнасці твораў Міцкевіча «дазволеных цэнзурай» і апублікаваных у Расіі». Пасля смерці вялікага паэта на працягу двух год дзеці рабілі захады дзеля атрымання гэтага права.

Некалькі слоў пра Бельскі вакзал

Падчас апошняй вайны вакзал у Бельску быў зусім знішчаны. Цяпер стаіць драўляная буда ў якой змяшчаецца і білетная каса і буфет і ўсё іншае. Унутры цесна, задух, бруд.

Калі нельга пабудаваць такі будынак, які быў да вайны, — то трэба-ж нарэшце падумаць аб тым, каб паставіць нейкі людскі барак для людзей. З гэткім заклікам звяртаюцца да ўлад ПКП жыхары з Бельска і іншых мясцовасцей. (АО)

Так марнуецца дзяржаўная маёмасць

У 1955 г. ГС у Заблудаве, Беластоцкі павет пабудаваў бойню. На пабудову яе выдаткавана 84 тысячы злоты.

Ужо два гады мінае, а яшчэ не было там ні адной убойкі — бойня закрытая.

Чаму? — А вось, пасля пабудавання аказалася, што надта цеснае памяшканне, што няма нат маленькага пакойчыка, у якім працаўнік маглі-б пераадзявацца, няма таксама вады 1 г. д. (АО)

Складчыны на Выдавецкі Фонд Беларускага грамадска-культурнага таварыства

19. З. Буслові — Беласток	150 зл.
20. М. Калядка — Беласток	100 зл.
21. Л. Калішэвіч — Беласток	50 зл.
22. В. Жэшка — Беласток	50 зл.
23. В. Сохор — Беласток	50 зл.
24. С. Крэйза — Семятычы	30 зл.
25. П. Бадавец — Семятычы	30 зл.
26. П. Новік — Семятычы	10 зл.
27. Б. — Элк	1,55 зл.

Агульна за тры тыдні ад закліку да добраахвотных складчын на Выдавецкі Фонд Беларускага грамадска - культурнага таварыства ўнесена. 3.375 зл 45 гр.

Ужо прыступілі да збірання складчыны на Выдавецкі Фонд Павятовыя аддзелы БГ-КТ.

Ці ты, дарагі чытач, падумаў аб тым, каб унесці свой уклад у пашырэнне беларускага друку?

Грашовыя складчыны ўплачвайце на:
Konto PKO Nr. 12-9-165 w Białymstoku — Zarząd Główny Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego z zaznaczeniem „Fundusz Wydawniczy".

Нашы карэспандэнты і чытачы пішуць

Такіх больш

Лекар — грамадскі дзеяч

У Заблудаве (Беластоцкі павет) ужо неўзабаве будзе закончана пабудова новага ветэрынарнага пункта, у якім будзе змяшчацца невялікая бальніца для жывёлы, аптэчны пункт і некалькі жыллёвых кватэр.

Кіраўнік пункта, лекар — ветэрынар, Балеслаў Якімец апрача сваіх службовых абавязкаў, шмат часу прысвячае грамадскай працы.

Апошнім часам сарганізаваў ён земляробчы гуртол, у які запісалася каля 39 сялян. Грам. Якімец вядзе заняткі з галіны ветэрынарыі. Напрыклад, апошняй тэмай была «Правільная пабудова каня і як кавадь каня». Лекцыі карыстаюцца цікавасцю і сяляне сапраўды маюць з гэтага вялікую карысць. Сяляне навакольных вёсак звярнуліся з просьбай, каб і ў іх сарганізаваць гэткія гурткі, але нажаль службовыя абавязкі не дазваляюць грам. Якімцу ездзіць па ваколіцы.

Апрача ведаў з галіны ветэрынарыі грам. Якімец паклапаціўся аб тым, каб час-ад-часу прыязджалі з Беластока інжынеры па земляробчых справах і навучалі сялян у некаторых вельмі важных справах.

Земляробчы гурток у Заблудаве імкнецца сарганізаваць уласны агрэгат для малачення збожжа і ўжо цяпер стараецца раздабыць электрычны матор.

А вось некалькі слоў аб самым ветэрынарным пункце.

У 1956 г. пункт гэты выканаў каля 30 тысяч працэдур для жывёлы, а да першага красавіка г. г. выканана ўжо 4 тысячы. У выніку таго, што самая бальніца для жывёлы надта малая — грам. Якімец вырашыў дабудаваць яшчэ канюшню для 10-ці коней. Будаўнічае прадпрыемства ацаніла гэта на 80 тысяч зл., а грам. Якімец вырашыў пабудаваць яе грамадскім працоўным абавязацельствам.

Гэткім чынам канюшня будзе каштаваць усяго толькі 15 тысяч злоты. (АО)

Моладзь здабывае прафесію

Набліжаецца да канца навучальны год. Многія з маладых застануцца навучальнай школы, якую выбраць прафесію. Справа гэтая з'яўляецца асабліва важнай цяпер, калі штораз цяжэй знайсці якуюнебудзь працу.

Так ужо неяк складаецца, што штогод некалькі вучняў з Рыгалоўкі пасля заканчэння пачатковай школы ідуць у шахцёрскую школу. Сёння ўжо дзесяць хлапцоў працуюць як сапраўдныя шахцёры.

У гэтым годзе некалькі хлапцоў з Рыгалоўкі пасля заканчэння пачатковай школы таксама пойдуць у шахцёрскую школу здабываць карысную і цікавую прафесію. (АО)

Такіх нам трэба

Коля Артэмюк з Койлаў мае 20 гадоў і з'яўляецца пісьманосцам у паштовай установе Новае Беразова. Яго ўсе ведаюць як сумленнага, добрага і надта працавітага хлапца. Нават калі дрэннае надвор'е, ён едзе ў самыя далёкія вёскі з пісьмамі і часопісамі.

Намагаецца таксама, каб заўсёды сабраць як найбольш новых падпісчыкаў на «Ніву».

У мінулым квартале ён сабраў 100 падпісчыкаў.

Малайчыне, перадавому пісьманосцу — Колі Артэмюку насельніцтва вёсак, да якіх ён даязджае, складае сардэчныя пажаданні — як найлепшых вынікаў у працы і дабра ў асабістым жыцці-быцці.

ВАСІЛЬ ЯНЮК
Дубічы Асочныя.

Гігіена—справа важная!

А ў Заблудаве з гэтым не вельмі добра. У самым цэнтры, паміж паркавай — і касцёлам задумана зрабіць пункт, дзе сяляне прыводзяць на продаж дзяржаве жывёлу. Заўсёды застаецца шмат гною і саломы і т. д.

Жыхары Заблудава ўжо неадноўчы звярталіся ў Прэзідыум Гарадской рады нараховай, каб гэткі пункт устанавіць недзе за мястэчкам, але Гарадская рада не чуе гэтага. (АО)

«Ніва» памагла.

«Каб беларусы больш пра сябе ведалі»

Пад такім загалоўкам у № 5 (49) «Нівы» быў надрукаваны артыкул, у якім гаварылася аб патрэбе навучання ў беларускіх школах гісторыі Беларусі.

У адказ на гэты артыкул Міністэрства Асветы паведамляе рэдакцыю, што «пастанавіла пашырыць праграму навучання гісторыі ў школах з беларускай мовай». (МХ)

Прыпамінаем жыхарам Беластока

6 мая 1957 года Беларускі народны калектыў песні і танца, які працуе пры Галоўным Праўленні БГ-КТ дасць два канцэрты для жыхароў Беластока.

Канцэрты адбудуцца ў 18 і 20 гадзін вечара. Білеты можна атрымаць у «Орбісе» і Галоўным Праўленні Беларускага грамадска - культурнага таварыства Беласток, вул. Маніфесту Ліпцовага 25, тэлефон 5-89.

З Белавежы

Коратка

У даліне ракі Нараўкі будзе змеліяраваных 500 гектараў сенажацяў коштам 236 тысяч злоты. У выніку таго, што ў мінулым годзе белавежане грамадскім працоўным абавязацельствам, з уласнай ініцыятывы, змеліяравалі 30 гектараў сенажацяў — на гэты год дзяржава звальняе іх ад 20-ці працэнтнай даплаты прадугледжванай пастановай.

* * *

35 тысяч злоты прызначана на рамонт тратуара і маставых дарог у Белавежы. На рамонт 196-ці жыллёвых кватэр прызначана 196 тысяч злоты.

Які каляндар хачу мець на 1958 г.

Чытачы «Нівы» ведаюць аб тым, што Галоўнае Праўленне БГ-КТ выдала беларускі каляндар на 1957 год.

Той, хто прачытаў уважна гэты каляндар — напэўна мае свае заўвагі адносна яго зместу і формы.

Звяртаемся з просьбай да чытачоў, каб прысылалі свае заўвагі да «Нівы», таму што, чым больш атрымаем заўваг — тым лепшы будзе каляндар на 1958 год, да якога падрыхтоўкі ўжо прыступілі.

Няхай чытачам «Нівы» паслужаць дапамогай наступныя пытанні:

1. Як падабаецца Табе беларускі каляндар на 1957 год?
2. Які на Твой погляд павінен быць каляндар на 1958 год — адрыўны ці кніжкавы?
3. Што Ты хацеў-бы (хацела б) знайсці ў першую чаргу на старонках новага каляндара на 1958 год?

Заўвагі дасылаць у тэрміне да 15.V.1957 года.

Найлепшыя заўвагі будуць друкавацца ў «Ніве».

Прадбачаны таксама кніжныя ўзнагароды.

Некалькі слоў аб судах, злачынствах і карах

Будучы ў Бельску - Падляскім звярнуўся я з просьбай да старшыні Павятовага суда, каб ён сказаў мне некалькі слоў на тэму найчасцей у нас сустраканага характару злачынства, пакаранняў і г. д.

— У Бельскім павеце — кажа старшыня суда найчасцей спатыканымі злачынствамі з'яўляюцца бойкі, пакалечанні. Рэдка калі вяселле ці забава абыйдзецца без бойкі. Тут і нажы і бутэлькі, а нават астраколы і ворчыкі ідуць у рух. Пару месяцаў таму назад у Грыневічах забіта чалавека. Прычына боек? Асабістыя непаразуменні і празмернае п'янства. Мо' гэта таму так робіцца, што вельмі нізкія кары назначаюцца. Так напрыклад за бойку нажамі злачынцы дастаюць толькі па адным да двух гадоў турмы — аж смешна.

Следствы ў такіх справах вельмі трудныя. Злачынцы патрапяць страшыць сведкаў, перакупваць іх, намаўляць да іншага сведчання — гэта ўплывае на іх бяскарнасць. Ці можна змяніць што-небудзь у гэтым напрамку? Так! Трэба каб злачынцаў знаных у сваёй аколіцы клеймавала цэлае грамадства. Органы МО павінны быць бескампраміснымі, кожнае бандыцкае выступленне на забаве, вяселлі, ці так дзе, не павінна абысціся без кары. Усе здаровадумаючыя людзі гавораць, што кары для злачынцаў з нажамі і іншых бандытаў становяча недастатковыя, гэтак сама думаюць і суды. Ці-ж не час, каб наступіла тут змена на лепшае. Кожны бандыцкі выбрык з нажом, ці цяжкае пакалечанне цела павінна панесці за сабой вельмі суровую кару, тады-б не аднаго гэта ўстрымала ад авантур. (А. О.)

Такіх як найбольш

Нядаўна ГС у Нарве сарганізаваў для тамашніх дзяўчат курс кроя і шыцця. Прывезена з Беластока інструктаршу. Ахвотных дзяўчат было каля 200, але прынята ўсяго 25 — толькі значыцца было месц. Курс будзе праводзіцца тры месяцы і каштуе 200 зл. Зацікаўленне вельмі вялікае. Дзяўчаты якіх не прынята звяртаюцца да інструктаршы, каб яна прыехала і іх вучыць, кажучы што не хочуць вучыцца ў прыватных краўцоў, дзе трэба два гады (тэрмін навукі) працаваць для гэткага краўца і потым яшчэ плаціць дзве тысячы злоты.

Усё гэта залежыць ад ГС-а. На нашу думку такіх курсаў трэба арганізаваць як найбольш, бо гэта з'яўляецца вельмі карысным у жыцці кожнай гаспадыні і кожнай жанчыны наогул. (АО)

Ці ўжо падпісаўся на „Ніву"
на месяц чэрвень
Падпіска на 1 месяц каштуе ўсяго 2 зл. 40 гр.

Цэны сельскагаспадарчых прадуктаў падамо ў наступным нумары „Нівы"

Вельмі часта здараецца ў нашых вёсках што сельска-гаспадарчыя крамы ГС у гадзінах працы бываюць замкнёны з прычын ведамых толькі самым крамарам.

ІІГ — (Państwowa Inspekcja Handlowa) зусім забылася аб вясковых крамах, а мужыкі на вёсцы ніколі яшчэ пра яе не чулі... І не ведаюць куды напраўляць свае скаргі.

Наш крамар-гасудар

Наша крама — цэрэмок
Усё замкнёна на замок.
Ой крамар ты крамарок,
З цябе добры абібок!

Прыбег Грэсь, за ім Даніла;
— Каб цябе было скруціла,
Так хочацца закурыць...
Пачакаем, што-ж зрабіць.

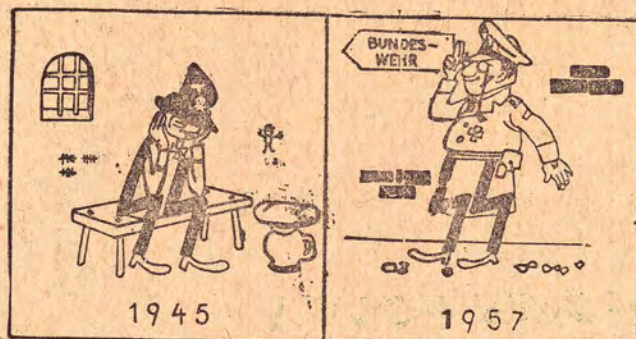
З поўлітроўкай прэ Агата;
— У мяне госцей поўна хата.
— Ну й падлюга, ну й зладзей,
Мне-ж патрэбны так алей!

Дзе крамар? — Дзе крамар!
— Мо паехаў па тавар?
— Мо паехаў у ГС?
— Не, цяпер кудысь палез!

Так бывае кожным днём,
Стаў крамар — гасударом.
Аб людзей зусім не дбае,
Сам што хоча вырабляе.

Раджу для гаспадароў:
Абібокаў - гандляроў
Мяцёлкаю з гандлю гнаць,
Бо не ўмеюць таргаваць...

КОРАНЬ.

Без надпісу «Ойленшпігель»

Вясна

Ідзем мы па нашай шчаслівай зямлі,
Вітаем вясну, што прышла на палі.
(М. Танк).

Людцы добрыя, што-ж гэта робіцца на Божым свеце, сямідзесятую вясну пражываю, а як толькі бусла ўбачу — гатовы падскакваць як казляня.

Значыцца вясна мае такую магутнасць, што ўсё навокал ажывае. Цяпер вось, сонейка прыгрэла, на дрэвах пупышкі наліліся, па нашай вёсцы сабакі бегаюць, хвасты ў іх абаранкам закручаны, мабыць з выпадку радаснага дня.

Што там сабакі, наш кот і то са страхі не злазіць.

Удзень на сонейку выграваецца, а вечарам з кошкай суседа «рок'н роліць», не звяртаючы ўвагі на тое, што гэты дзікі танец быў так строга асуджаны епіскапам з Чікаго, кардыналам Стріх.

Вясеннае будаўніцтва развіваецца ў нашай вёсцы поўным ходам. Мой сусед зрабіў сабачую буду і яго сабака адразу адчуў сябе гаспадаром і блізка да буды нікога не падпускае. Мой унук змайстраваў шпакоўню з балкончыкам з палачкай унутры, каб кот лапай не дастаў маленькіх. Павесіў шпакоўню ўваходам на ўсход, ажно глядзіць, а тут ужо шпак так круціцца. Потым са шпачыхай прыляцеў, агледзілі кватэру і пасяліліся.

Цяпер сядзіць шпак каля доміка і пасвіствае. Чалавек маючы кватэру таксама пасвіствае, мабыць у шпака навучыўся.

Прыгажуня вясна многіх збудзіла да жыцця. У галдапскіх ПГР-ах людзі вышлі на працу, бульбу капаюць, што яшчэ з восені засталася на полі. Вядома рацыяналізацыя ў дзяржаўных гаспадарках, увосень халадно ў полі капаць бульбу, а вясною як сонейка прыгрэе — зусім іншая справа.

Аднаасобніцкія гаспадаркі па сваёй несвядомасці не ідуць за тым прыкладам. Яны старым звычаем выходзяць восенню ў поле ўсёй сям'ёй, капаюць бульбу і спяваюць песні.

Гарні, гарні бульбу з печы
У торбачку — ды на плечы.
Бульбу пякуць, бульбу вараць,
Бульбу ядуць, бульбу хваляць.

Штопраўда, бульбу капаную вясною — не пахваліш.

Як не прыгожая яна — гэтая вясна, аднак свае законы мае. Хто вясною не паспяшае — той людзей рассмяшае.

Дзядзька Лявонь

Падзяка

Аднойчы гаспадар і яго парабак вярталіся з лесу дахаты.

Раптам неадкуль выскачыў мядзведзь, кінуўся на гаспадара і давай яго мясіць у сваіх лапах.

— Памажы мне, міленькі, родненькі браток — закрычаў поўжывы гаспадар.

Парабак не думаючы доўга схапіў сякеру і адным махам развaліў мядзведзю галаву. І яшчэ, каб дарэшты дабіць звера — некалькі разоў махнуў сякерай у мядзведзява бруха.

Устаў гаспадар, яшчэ не абтросся з пяску, а ўжо як не пачне лаяць свайго парабка.

— За што-ж вы мяне лаеце гаспадар? — пытае здзіўлены парабак.

— Яшчэ пытаеш за што дурню? На што так пакалечыў мядзведзя? Не бачыш, што ўсю скуру змарнаваў?...

Агледзіўся

На п'янага чалавека, які вяртаўся на кані дахаты, напалі зладзеі і абчысціўшы кішэні пасадзілі яго носам да конскага хваста, прывязалі каб не зваліўся, ды пагналі каня.

Конь прыпёр дахаты і стаў каля плоту.

Расчухаўся гаспадар, мацнуў па кішэнях, глянуў на конскі зад і кажа:

— А каб вас ліха! Мала таго, што мяне абакралі, то яшчэ і каню галаву адрэзалі.

У судзе

— Вы скардзіцеся на свайго сына, што ён падняў на вас руку?

— Не, не за тое, што падняў, а за тое, што ўдарыў.

РОУНАПРАУЕ.

Адказаў

Старэнькі мужычок, прыйшоўшы ў горад, заходзіць у нейкі магазін і пытае:

— Ці ня тут прадаюць хамуты?

— Не, стары! адказваюць, быўшыя там два франты — прыказчыкі. — Тут прадаюцца дурні.

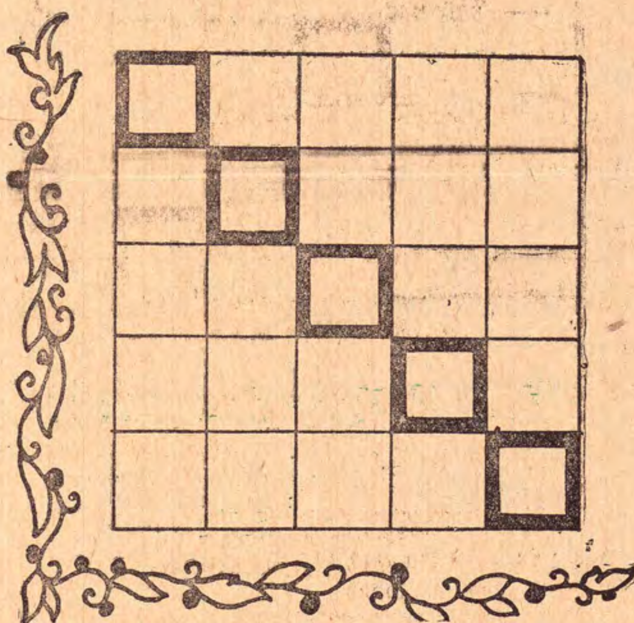
— Бач! круцячы галавой дзівіцца мужык: — відаць і торг добра йдзе, бо толькі два ўжо засталіся.

Як гэта вышла

Вінцук добра ўжо падпіўшы, што аж вочы зацягнула яму туманам, прышоў да цвярозага суседа і кажа:

— Паўлюк, а Паўлюк, як гэта вышла, што я выпіў, а ў цябе вочы пасалавелі.

АДГАДАНКА

У гэтыя клеткі ўпісаць па гарызанталі пяць прозвішчаў беларускіх пісьменнікаў. Літары ў аблямоўцы дадуць развязку.

Аб'ясненне:

1. Імя пісьменніка — Мікола — яго твор: «Ад шчырага сэрца».
2. Імя пісьменніка — Якуб — яго твор: «Дрыгва».
3. Імя пісьменніка — Алесь — яго твор: «Паднявольная вясна».
4. Імя пісьменніка — Васіль — яго твор: «Партызанская дубінка».
5. Імя пісьменніка — Янка — яго твор: «Ластаўкі».

Сярод чытачоў, якія да 15 мая прышлюць правільныя развязкі будзе разлясавана 10 кніжных узнагарод. Р.

Развязка адгаданкі «Падумай і адкажы» з 13 нумара «Нівы»

Дакладныя даныя адносна Кастуся Каліноўскага, Францішка Багушэвіча і Францішка Скарыны прыслала 88 чытачоў.

Кніжныя ўзнагароды атрымалі:

1. Янка Кандрацюк — Бельск Падляскі,
2. Міхась Максімовіч — Трасцянка, Гайнаўскі павет.
3. В Будзька — Варшава.
4. Алесь Курыла — Крынкі,
5. Арсень Зіневіч — Міхалова, Беластоцкі павет,
6. Мікола Ляшэўскі — Войшкі, Бельскі павет,
7. Надзя Яноўчук — Канюхі, Бельскі павет,
8. Гвідон Баргановіч — Клосаў, Шчэцінскае ваяводства,
9. Галя Зарыцкая — Тарнопаль, СССР,
10. Анупры Бачыла — Дуброва, Вроцлаўскае ваяводства.

Узнагароды высылаем поштай. Р.

АГАФОН АБРОТКА ДА БЕЛАРУСАЎ

У кожнай беларускай хаце,
Ад старога да дзіцяці,
Паўзірайцесь — як відаць,
Любяць усе кніжкі чытаць.

Бельск, Гайнаўка, Гарадок,
Усюды кніжны торг браток.
Да стала падыйдзеш бліжай —
Беларускіх няма-ж кніжак!...

У гэтыя дні Агафон
Збірае на Родны Фонд,
Спяшае з хаты да хаты,
— Бярыце прыклад рэбяты!

Хто чуецца Беларусам,
Дык няхай не будзе трусам —
Калі ў хату прыдуць дзеці,
Усіх іх трэба так сустрэці!

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

„NIWA" Organ Białoruskiego Towarzystwa Społeczno - Kulturalnego w Białymstoku. Adres redakcji: Białystok, ul. Manifestu Lipcowego 25, tel. 25-89. Warunki prenumeraty: miesięczna — 2.40 zł, kwartalna — 7.20 zł, półroczna 14.40, roczna 28.80, Prenumeratę przyjmują wszystkie urzędy pocztowe i listonosze, Wydawnictwo: RSW „Prasa", Druk Białostockie Zakłady Graficzne, T-10